

VASA UNIVERSITET

Filosofiska fakulteten

Katja Koskinen

En komparativ studie av språkbadsklubb och språkbo

Åsikter om och förväntningar på aktuell och framtida verksamhet

Avhandling pro gradu i svenska språket

Vasa 2014

INNEHÅLL

TABELLER

SAMMANFATTNING	5
1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	8
1.2 Material	9
1.2.1 Föräldraenkät	9
1.2.2 Intervju	12
1.3 Metod	12
2 TVÅSPRÅKIGHET OCH SPRÅKBAD	14
2.1 Språkbad	15
2.1.1 Språkbadets principer	16
2.1.2 Studier i språkbadelevernas bakgrund	18
2.1.3 Språkbadsklubben i Seinäjoki	19
2.2 Språkbo	21
2.2.1 Enaresamisk språkboverksamhet	22
2.2.2 Skoltsamisk språkboverksamhet	24
3 SAMERNA OCH SAMISKAN I FINLAND	26
3.1 Samer i Finland, andra nordiska länder och Ryssland	26
3.2 Samiska språket	29
3.3 Enaresamerna	33
3.4 Skoltsamerna	36
4 LIKHETER OCH SKILLNADER I VERKSAMHETSFORMER FÖR SPRÅKBADSKLUBB OCH SPRÅKBO I LJUSET AV SPRÅKBADS- PRINCIPER	38

5 DEN SPRÅKLIGA NÄRMILJÖN FÖR BARNEN I SPRÅKBADSKLUBB OCH SPRÅKBO	41
5.1 Barnens och föräldrarnas språkliga bakgrund	41
5.2 Användningen av språket utanför språkbadsklubben/språkboet	45
5.3 Orsaken till val av språkbadsklubb och språkbo	52
5.4 Förväntningar på språkbadsklubben/språkboet	54
5.5 Föräldrarnas åsikter om aktuell och framtida verksamhet	56
5.6 Föräldrarnas åsikt om nytta av ett annat språk nu och i framtiden	63
6 SLUTDISKUSSION	66
LITTERATUR	73
BILAGA	77
TABELLER	
Tabell 1. Barnens modersmål i språkbadsklubben och språkböna	42
Tabell 2. Svenskspråkiga/enaresamiska/skoltsamiska släktingar/rötter	43
Tabell 3. Föräldrarnas utbildningsbakgrund	44
Tabell 4. Användning av språkbadsspråket/språkboets språk hemma	45
Tabell 5. Föräldrarnas språkanvändning med sitt barn utanför språkbadsklubb/ språkbo	46
Tabell 6. Språkanvändning med syskonen	47
Tabell 7. Video- och dvd-tittande samt tv-program hos barn i språkbadsklubb/ språkbo	49
Tabell 8. Språkanvändningen hemma i de tre undersökta grupperna	51
Tabell 9. Interesse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i det skoltsamiska språkbo	59
Tabell 10. Interesse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i det enaresamiska språkbo	60

Tabell 11. Interesse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i den svenskspråkiga språkbadsklubben	62
--	----

VAASAN YLIOPISTO**Filosofinen tiedekunta**

Tekijä:	Katja Koskinen
Pro gradu –tutkielma:	
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Ruotsin kieli
Valmistumisvuosi:	2014
Työn ohjaaja:	Siv Björklund

TIIVISTELMÄ

Olen tässä työssä haastattelujen ja kyselylomakkeen avulla selvittänyt Seinäjoelle toimivan ruotsin kielen kielikylpykerhon sekä Inarissa toimivien inarinsaamen ja koltansaamen kielipesien toimintaa, vanhempien asenteita kielenoppimista kohtaan, lasten kielellistä osaamista sekä toiveita toiminnan tulevaisuudelle. Olen lisäksi tutkinut lasten kielenkäyttöä kielikylpykerhon/kielipesien ulkopuolella vanhempien, sisarusten ja sukulaisten kanssa.

Inarissa kielipesään osallistumiseen liittyy vahvasti kulttuuri ja perinteet. Koltansaamen kielipesässä korostuu myös kielen säilyttämisen tarve ehkä jopa suurempana kuin inarinsaamen kielipesässä. Koltansaamelaisille myös uskonnon siirtäminen lapsille on osa toimintaa. Vanhemmille on saamelaisalueilla tärkeää, että lapsilla säilyy kosketus alkuperäiskieleen ja sitä kautta he itsekin oppivat lisää kieltä. Saamenkielisissä kielipesissä kulttuuri on kaikessa tekemisessä mukana, kun taas Seinäjoella keskitytään kulttuurissa eri juhliin kuten esimerkiksi Lucian päivään tai ruotsalaisuuden päivään. Seinäjoella vanhemmat toivovat taas pystyvänsä tätä kautta antamaan lapsilleen kosketuksen vieraaseen kieleen ja siten helpottavansa lapsen/lapsien koulunkäyntiä vieraan kielen osalta.

Tutkimuksessa korostuu, että sekä kielikylpykerhoa käyvät lapset että kielipesissä olevat lapset käyttävät oppimaansa kieltä myös varsinaisen toiminnan ulkopuolella. Seinäjoella tosin puuttuvat kontaktit ruotsin kieleen hyvin monelta lapselta kerhon ulkopuolella ja siellä toivotaankin muuta ruotsinkielistä toimintaa lasten kielenoppimisen tueksi. Inarissa lapsi on enemmän kosketuksissa kieleen jo ympäristönkin vuoksi. Toiminnan jatkumista toivotaan kaikissa ryhmissä. Rahoituksen varmistaminen toiminnan jatkon kannalta on tärkeä asia jokaisessa ryhmässä. Saamelaisissa kielipesissä tavoitteena on, että lapset voisivat käydä koulunsa loppuun saamen kielellä, kun taas Seinäjoella ei tavoitella kaksikielistä koulua tai kielikylpykoulua.

AVAINSANAT: Språkbud, språkbudsklubb, språkbo, attityd, förväntningar, språkinläring

1 INLEDNING

Jag valde temat språkbad och språkbo som forskningsobjekt i min avhandling pro gradu av tre anledningar. Den första är att jag själv kommer från en tvåspråkig familj. Intresse för inläring av språk fick jag i den tvåspråkiga omgivningen i vilken jag växte upp och lärde mig olika dagliga rutiner på två språk. Jag var en del av en svenskspråkig minoritet på en finskspråkig ort och blev mobbad just på grund av min finlandssvenskhet. Den andra är att när jag började studera svenska vid Vasa Universitet valde jag flerspråkighet (se närmare kapitel 2) som biämne och intresset för olika inlärningsmetoder för språk växte. Min egen åsikt är att språkbad är det mest effektiva sättet att lära finskspråkiga barn svenska och inte bara svenska språket utan också svensk kultur.

Den tredje anledningen är att min nyfikenhet på nya språk och kulturer alltid har varit stor och när jag fick en samisk vän, ville jag veta mera, förstå mera och koppla ihop även en finsk minoritet med mina studier på något sätt. När jag hörde om språkboverksamheten i Enare, ville jag veta mera om denna och jämföra språkbo och språkbad med varandra. I min kandidatavhandling (Koskinen 2007) gjorde jag en enkätundersökning om attityder och förväntningar bland föräldrar som har anmält sina barn till en språkbadsklubb i svenska i Seinäjoki. I denna avhandling jämför jag attityder och förväntningar gentemot språkbad/språkbo i Seinäjoki och i Enare.

Språket är en grundpelare för identitet och kultur. Nils-Aslak Valkeapää har sagt att en person som kan bara ett språk tror att ett främmande språk betyder att man ersätter ett ord med ett annat ord som är främmande för denna person. Personen kanske inte inser att man kan tänka på ett helt annorlunda sätt i det främmande språket, att man kan se samma sak ur ett annat perspektiv. Språket är ju inte bara förmedlare för information, språket uttrycker också centrala aspekter i kulturen. Det samiska språket är t.ex. oerhört noggrant i beskrivningar av olika naturfenomen och olika platser. I det samiska språket finns t.ex. över hundra olika ord för snö och is. (Siida 2007.)

Samiska språket har hållit på att drunkna under majoritetsspråket under århundraden. Men i dagens läge håller situationen på att ändras och respekten för samiskan har ökat. Samiskan undervisas som modersmål men också som främmande språk i våra skolor konstaterar Valkeapää. (Lehtola 1997:12.)

1.1. Syfte

Syftet med min avhandling pro gradu är att jämföra språkbad och språkbo med varandra. Språkbad är en utforskad språkinlärningsmetod som är välkänd runt om i världen. Språkbo är en nyare och kanske mer obekant verksamhet i Finland. Den har sina rötter både i språkbad och i en metod som kommer från Nya Zeeland och kallas för Kohanga reo (Te Kohanga reo 2008).

Inför arbetet med min avhandling har jag mångsidigt bekantat mig med vardagen inom språkboverksamheten för att kunna jämföra den med språkbadets verksamhetsprinciper. För att komma in i verksamheten har jag intervjuat ledare för verksamheten i det skoltsamiska språkboet. Jag har själv inga kunskaper i samiska, så intervjun gjordes på finska. Jag har också tagit reda på hurdana barn som deltar i språkboverksamheten. Deltar bara barn med samiska rötter eller finns det också med sådana barn som ursprungligen har finska som modersmål. För att möjliggöra en jämförelse mellan attityder och förväntningar har jag gjort en enkätundersökning till föräldrar som har valt språkboverksamhet för sina barn och föräldrar som har valt en språkbadsklubb i svenska i Seinäjoki. Jag diskuterar även kort samiskans och svenskans ställning i det finländska samhället eftersom attityder i samhället påverkar individers inställning till olika språk och språkinläring.

Jag förväntar mig att hitta många drag i klubb- och boverksamheten som har tagits direkt från språkbad eftersom verksamhetsledare i både språkbo och språkbadsklubb har bekantat sig med språkbad till en viss grad. Jag hoppas ändå hitta också helt nya och specifika aspekter som kanske skulle vara nyttiga även för dem som använder språkbad som undervisningsmetod. I jämförelsen mellan attityder och förväntningar antar jag att

det finns vissa olikheter i föräldrarnas åsikter. Olikheter i åsikterna kan vara kulturella och språkliga eftersom föräldrarna motiverar sina svar på basis av egna erfarenheter och språkliga motiveringar. I språkboverksamheten lär sig barnen ett språk som kanske inte är så främmande för dem som svenskan kan vara för de barn som är med i en språkbadsklubb. Det kan hända att barnen i Enare har hört sina mor- eller farföräldrar tala samiska förut men att deras föräldrar inte har några kunskaper i språket på grund av samhällseliga attityder och den tid när samiska var förbjuden i skolorna.

1.2. Material

Mitt material består av enkätsvar och intervjuvar. Enkäterna har besvarats av föräldrar som har sina barn i en språkbadsklubb eller i ett språkbo. Intervjuerna gjordes bland lärare i språkbadsklubb- och språkboverksamheten.

1.2.1 Föräldraenkät

När man planerar frågor för en enkät, ska man tänka på undersökningens målsättning. Hurdan information vill man få fram och hurdana frågor behövs för att få fram det man vill? Enkäten kan inte vara för lång. Om enkäten är för lång, kan det hända att informanterna inte orkar svara på frågorna i enkäten eller att svaren blir slarviga. (Valli 2001: 28 - 30.) Planeringen av en enkät är oerhört viktig. Frågorna med möjliga svarsalternativ ska vara så entydiga som möjligt. Öppna frågor ger informanten möjlighet att använda sina egna ord. När man använder öppna frågor får man veta vad informanterna vet om ämnet som efterfrågas samt hurdana känslor de har till det. Med en sådan enkät som ger olika svarsalternativ är jämförelsen av svaren mycket enklare och svaren är också lättare att analysera med hjälp av en analysprogram. Man ska komma ihåg att klarhet är viktigast när man planerar en enkät. Till exempel ord som "ofta", "vanlig" och "flesta" kan förstås på många sätt och man bör undvika dem. Specifika frågor är mycket bättre än generella frågor. Detta därför att man inte kan tolka specifika frågor på många olika sätt. Korta frågor är också lättare att förstå. Man ska noggrant tänka på antalet frågor och deras ordning i enkäten. Det är också viktigt att

pröva enkäten innan den delas ut. Då har man ännu möjlighet att ändra och kanske till och med byta ordningen på frågorna eller utelämna någonting. Om man avser att göra en undersökning där man använder en enkät är det viktigt att förstå betydelsen av svarsprocenten. Man får sällan alla enkäter tillbaka och det är forskaren tvungen att leva med. Det kan hända att man är tvungen att påminna informanterna för att få tillräckligt många svar på sin undersökning. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006: 183—193.)

När man gör en enkät kan forskaren inte påverka svaren genom sin närvaro. En detalj som förbättrar enkätens pålitlighet är att alla informanterna får frågorna i samma form. Ordningsföljden ska vara densamma i varje enkät. Det är också bra att informanten själv kan välja när han har tid att svara på frågorna. (Valli 2001: 30.)

Det finns också nackdelar med en enkätundersökning. Generellt anser man att materialet är ytligt och den teoretiska dimensionen av forskning träder i bakgrunden i en enkätundersökning. Man kan inte vara säker på hur seriöst informanterna har svarat på enkäten. Man kan inte veta hur svarsalternativen har tolkats. De har kanske varit för svåra eller för lätta eller ha missförståtts. Det tar tid att planera en bra enkät och forskaren själv ska ha vissa kunskaper i planeringen av en enkät. (Hirsjärvi m.fl. 2006: 191-200.)

För mig var det viktigast att planera en enkät som fungerar. Det var viktigt för mig att göra en enkät som var lätt att besvara snabbt. Enkäten skulle vara läsbar. Jag använde till en del samma frågor som i en enkät Svanström (2006) sammanställt för en undersökning bland språkbadsföräldrar. Jag gick igenom mina enkätfrågor många gånger och justerade en del frågor efter handledarens anvisningar. Jag provade enkäten två gånger med en mamma (lärare) och en pappa (företagare) vilka hörde till min vänkrets. De förstod frågorna och tyckte att enkäten var läsbar och snabb att svara på.

Språkbadmateriel består två skilda intervjuer med de två första verksamhetsledare i Seinäjoki samt enkät till föräldrar med barn i språkbadsklubben. Mitt språkbomaterial består intervjuer av med verksamhetsledaren för det skoltsamiska språkboet och forskaren Annika Pasanen som har sina barn i enaresamiskt språkbo samt den enkät jag

gjorde till föräldrar. Jag gjorde vissa ändringar i den enkät som användes för föräldrar med barn i språkbo jämfört med den enkät som jag använde för föräldrar med barn i språkbad år 2006/2007 (Koskinen 2007).

Originalenkäten var ganska lång (15 sidor) och den innehöll 28 frågor som berörde barnens bakgrund och språkanvändning utanför klubben. I enkäten fanns också 18 separata frågor åt barnens båda föräldrar gällande deras språkliga bakgrund och frågorna var både öppna och slutna. Med de öppna frågorna ville jag ge föräldrarna möjlighet att kommentera frågorna med egna ord. Läraren för språkboverksamheten i skolksamiska och i språkbadsklubben i Seinäjoki delade ut enkäten och samlade in de ifyllda enkäterna. Forskaren Pasanen delade ut enkäten i enaresamiska med ett svarskuvert. Ett följebrev skickades med enkäten och i det presenterades forskningsprojektet. Jag fick tillbaka alla enkäterna i maj 2009.

Enkäten blev ganska lång (se bilaga 1). Den var totalt femton sidor lång om man räknar med följebrevet. Totalt fanns det 28 frågor som berörde barnens bakgrund, språkanvändning utanför klubben eller språkboet och förväntningar på verksamheten. Det fanns också 18 separata frågor åt barnens mamma och pappa gällande deras språkliga bakgrund. Frågorna i enkäten var både öppna och slutna. Föräldrarna hade möjlighet att också kommentera t.ex. sådana frågor som gällde barnens språkanvändning utanför klubben trots att frågan hade färdiga svarsalternativ.

Läraren för språkbadsklubben delade ut enkäten och samlade också in de ifyllda enkäterna. Sammanlagt delades det ut 25 enkäter. Med enkäten skickades ett följebrev, i vilket enkäten och forskningsprojektet presenterades. I följebrevet förklarades att föräldrarna får svara anonymt, men att de kan ge kontaktuppgifter om de vill. Jag fick totalt 22 svar på min enkät. Bara föräldrarna till två barn svarade inte på enkäten. Svarsprocenten uppgår därmed till 90 %, vilket är en mycket hög svarsprocent.

I Enare delades enkäterna ut av läraren i det skolksamiska språkboet och av forskaren Annika Pasanen i det enaresamiska språkboet. Totalt utdelades 10 enkäter. Av dessa enkäter fick jag tillbaka alla, svarsprocenten var 100 %.

1.2.2 Intervju

För min undersökning gjorde jag flera fria intervjuer. Jag gav varje person möjlighet att berätta med egna ord om verksamheten, finansiering osv. Jag intervjuade svenska språkbadets verksamhetsledare i Seinäjoki personligen. På grund av avståndet skickade jag e-post i intervjuform både till språkboets verksamhetsledare, forskaren Annika Pasanen, Ulla Aikio och Marja-Liisa Aikio. Jag har inte intervjuat barnens föräldrar, de har gett sina svar enbart via enkäten.

Intervju som forskningsmetod är enligt Hirsjärvi, Remes och Sajavaara (2004, 193) ett unikt sätt att skaffa information därför att under en intervju har man tillfälligt till en språklig interaktion med unik informanten. Jag valde temaintervju som metod därför att jag tyckte att den var det mest effektiva sättet att skaffa information. Temaintervju är en mellanform av en öppen intervju och en formulärintervju. I temaintervju vet informanten på förhand vilket tema som ska diskuteras men känner inte till frågorna i förväg. Temaintervjun används mycket i pedagogisk och samhällsvetenskaplig forskning. (Hirsjärvi m.fl. 2004, 197.)

Hirsjärvi m.fl. (2004, 200) kommenterar i sin bok att individuella intervjuer tar tid. Normalt kan en intervju ta från ett till två timmar. Forskaren ska vara beredd på olika typer av informanter. Vissa kan tala mycket och vissa kan vara mera tystlåtna. Forskaren ska också ta hänsyn t.ex. hur man öppnar en diskussion, vad man frågar och hur man leder dialogen. Intervjun med språkbadets verksamhetsledare i Seinäjoki tog två timmar och intervjuerna via e-post tog totalt cirka 2-3 timmar. Via e-post var jag också tvungen att ställa vissa frågor på nytt eller fråga mera om vissa saker. Men jag var i helhet mycket nöjd med de svar jag fick via e-post.

1.3 Metod

Min undersökning av språkbo- och språkbadsklubsverksamheten är kvalitativ med kvantitativa inslag. Själva arbetet är en komparativ studie i vilken jag jämför två

verksamheter med varandra, nämligen språkbadsklubb och språkbo. Jag jämför ytterligare språkbadsklubbs- och språkboverksamheten med det som har skrivits och forskats om språkbad.

Största delen av analyser berör den enkät som jag skickat till föräldrarna. När jag fick tillbaka de ifyllda enkäterna, gick jag igenom alla enkätsvar och kategoriserade dem enligt barnens språkliga bakgrund, föräldraattityder till språkbad eller språkbo, förväntningar och föräldrarnas bakgrundsinformation. Vissa frågor har jag kombinerat med varandra enligt tema, t.ex. barnens kontakt med svenska/samiska språket. I början planerade jag att utelämna svar på sådana frågor som t.ex. gäller barnens språkanvändning utanför språkbadsklubben d.v.s. i hobbyer och med föräldrar och syskon samt utelämna frågor som har att göra med föräldrarnas bakgrund och språkbruk. Men under forskningsprojektet märkte jag att när jag skriver om två helt olika språkgrupper spelar föräldrarnas bakgrund och barnens språkbruk hemma en viktig roll i min undersökning. Föräldrarna har skrivit ganska utförliga svar på de öppna frågorna och i kategoriseringen har jag gjort så att jag har delat dessa svar enligt olika teman.

I min analys delade jag enkätsvaren i tre olika målgrupper: språkbadsklubben i Seinäjoki, enaresamiska språkbo och koltsamiska språkbo. Det var logiskt att jämföra dessa tre med varandra trots att det i Seinäjoki fanns mera barn i verksamheten än i Enare. Jag har använt både procentandel och absoluta antal när jag redovisar för svaren på de olika frågorna.

Jag kommer också att jämföra vissa delar av språkbadsklubbverksamheten och språkboverksamheten med språkbadets principer och med allmän teori om språkbad. Intervjuerna har jag använt som bakgrundsmaterial samt som information om språkbadsklubbens/språkbons verksamhet. I själva analysdelen har intervjuerna inte så en framträdande roll utan de har använts som tilläggsinformation.

2 TVÅSPRÅKIGHET OCH SPRÅKBAD

Stephen von Tetzchner (2005:365-367) skriver i sin bok att barn som lär sig två talspråk måste tillägna sig båda språkens ljudsystem, vilket innebär att de måste lära sig fler språkljud än barn som bara lär sig ett språk. Han konstaterar att det tycks i huvudsak gå lika lätt som att lära sig ljuden eller rörelserna i endast ett språk. Enligt honom är det typiskt för barn med hemspråk och s.k. bortaspråk att de oftast exponeras mest för hemspråket först. Vid 5-årsålder behärskar barnen vanligen båda ljudsystemen fullständigt. Tvåspråkigheten har en positiv inverkan på den kognitiva utvecklingen och många tvåspråkiga barn utvecklar en flexibel problemlösningsförmåga och kreativt tänkande. Von Tetzchner konstaterar att barn lär sig olika sätt att kategorisera världen vilket utgör en grund för att tidigt uppleva att det finns mer än ett perspektiv på samma sak. Problemet är bara att barn inte alltid har lika bred erfarenhet i båda språken.

Tanken med både språkbad och språkbo är målet att barnen ska bli tvåspråkiga. Därför tycker jag att det är viktigt att ta upp också tvåspråkigheten i teorin. Forskaren Katri Sarmavuori (1982, 205-206) har skrivit om barns inläring av språk och hon konstaterar att normalt när man talar om en tvåspråkig människa tänker man att han eller hon kan båda språken lika bra. Termen tvåspråkighet har alltså enligt henne fått mycket höga krav av många olika teoretiker. Man har påstått att en tvåspråkig människa har ingen accent i sitt språk och att man har de bästa möjliga färdigheterna i båda språken. Hon citerar von Weiss som konstaterar att en tvåspråkig människa tillägnar sig båda språken automatiskt och talar två språk utan att översätta fraser från modersmålet. Hon tar också upp Tans fyra olika typer av tvåspråkighet. Dessa är social tvåspråkighet, politisk tvåspråkighet, kolonial tvåspråkighet och kulturell tvåspråkighet. I social tvåspråkighet har man lärt sig ett annat språk på grund av närkontakt med en annan människa. I politisk tvåspråkighet har minoriteten tvingats lära sig majoritetens språk. I kolonial tvåspråkighet har erövraren tvingat majoriteten att lära sig sitt språk. En individ lär sig ett annat språk för att förstå en annan kultur i kulturell tvåspråkighet. Sarmavuori konstaterar att tvåspråkighet vidgar det intellektuella synfältet. Tvåspråkigheten påverkar människans sätt att tänka, den får människor att jämföra, separera och förstå små nyanser i språket. När man tänker på eventuella nackdelar med tvåspråkighet tar

Sarmavuori upp interferens och försenat tal och språk. Interferens betyder i detta sammanhang blandning av språk. Interferens är enligt Sarmavuori negativ medan lån är positivt.

Arnberg (1987, 31-32) konstaterar att undersökningar inte entydigt har lyckats att visa att tvåspråkighet påverkar barns utveckling på ett positivt eller negativt sätt. Enligt Arnberg ska barns föräldrar inte i första hand tänka på tvåspråkighetens påverkan på barnets utveckling när de avgör om de ska göra sina barn tvåspråkiga eller inte. Arnberg säger att föräldrarna borde hitta andra orsaker för att motivera sina beslut.

2.1 Språkbad

Språkbad är ett program som ursprungligen kommer från Canada. I Canada började språkbadsundervisning när olika regioner blev officiellt tvåspråkiga och det behövdes kunskaper i båda officiella språken, engelska och franska, i samhället. Föräldrar till engelskspråkiga barn började leta efter mera effektiva sätt att lära sina barn franska. Den första gruppen i Canada började år 1965 och i dagens läge är vart tionde barn i vissa regioner av Canada i språkbad (Laurén 2000: 59-61). Kort sagt: i språkbad lär man minoritetens språk till majoritetens barn. Till Finland kom språkbadet i slutet av 1980-talet. Laurén (1999: 20) har konstaterat att också i Finland har det alltid funnits enstaka barn som har gått i den andra språkgruppens skola, men att detta inte är språkbad. I Canada skiljer man mellan tidigt, fördröjt och sent språkbad. Tidigt språkbad börjar man i daghemmet, fördröjt i mitten av lågstadiet och sent när man börjar i högstadiet. Språkbadet indelas också enligt mängden andraspråk som används i delvist eller fullständigt språkbad. I ett fullständigt språkbad tar man med barnens förstaspråk först efter ett eller två år i språkbad. I delvist språkbad används andraspråket initialt något mindre än vid fullt språkbad. Det mest framgångsrika och det mest populära programmet är tidigt fullständigt språkbad. Målet i Vasa stads språkbad, vilket var det första språkbadet i Finland, är funktionell flerspråkighet (Buss & Mård 1999: 10,14) .

Språkbad är ett sätt för majoritetsbarn att tillägna sig ett (eller flera) andraspråk. I skolan används då ett annat språk än förstaspråket för ett större eller mindre antal av skolans ämnen. Språkbad genomförs så att eleverna inte förlorar något i fråga om sin förstaspråksutveckling. (Lauren 1999: 21.)

I Finland kan man alltså säga att man talar om språkbad när man lär svenska till helt finskspråkiga barn eller elever, minoritetens språk till majoritetens barn. I Finland har man redan från början påpekat att språkbad är planerat för sådana finskspråkiga barn som inte kan svenska språket (Mård 1994: 73).

I Finland har man haft kommunalt språkbad från och med hösten 1987. Då började finskspråkiga barn för första gången förskolan i svenskt språkbad. Verksamheten började i Vasa. Till andra delar av Finland utbreddes språkbadet under hösten 1990 när föräldrar grundade Finlands första privata språkbadsdaghem i Esbo. (Mård 1994: 71-72.) I dag finns språkbad bl.a. i Nyland, Åboland och Österbotten (Buss & Mård 1999).

I tidigt fullständigt språkbad, som används i Finland, tar man hänsyn till speciella drag i barnens eget språk och egen kultur. Läraren kommunicerar effektivt med barnen på ett nytt språk både i och utanför klassrummet. En språkbadslärare ska också ha en utbildning som ger grunderna till arbetet enligt språkbadets principer. (Björklund, Buss, Laurén & Mård 1998: 172.)

2.1.1. Språkbadets principer

I språkbad lär man sig språket via egna praktiska erfarenheter som man får när man använder språket i olika situationer. Detta innebär att språkbad pågår hela tiden i daghemmet och skolan, inte bara i vissa situationer. Varje lärare har bara en språklig roll gentemot eleverna som gäller för varje ställe där läraren möter språkbads eleverna. Det spelar ingen roll om man möts i skolan eller ute på gatan, läraren använder endast språkbadsspråket. Detta kallas för Grammonts princip och innebär ”en person – ett språk”. Grammont’s princip är en grundprincip för språkbruket i språkbad (Baker 1997: 191). Denna grundprincip används också i språkbad när man undervisar på

modersmålet. Om undervisningsspråket ändras i språkbåd, får barnen också en ny lärare (Buss & Mård 1999: 17-18).

Det är också viktigt att läraren förstår barnens förstaspråk. Barnen känner sig trygga i början när de vet att läraren förstår dem trots att hon använder språkbådsspråket. Läraren ska behärska språkbådsspråket modersmålsaktigt och vara i konstant kontakt med språket och dess kultur. Språkbådet fungerar bäst när eleverna har rikligt med möjligheter till naturlig kommunikation. I språkbåd är innehållet i budskapet viktigare än den rätta grammatiska formen. Läraren rättar barnen så att kommunikationen inte hindras. Stationer och temaundervisning är en viktig del av språkbåd. Det är också viktigt att läraren effektiviserar sitt språkliga budskap med gester, miner, bilder och konkret material för språkbådsdaghemmet. Ett viktigt mål för läraren är att väcka barnens naturliga intresse för och nyfikenhet på språkbådsspråket. (Björklund m.fl. 1998: 175—179.)

Enligt Lauren (1999, 95) är lärarens mål för det första året att barnen skall förstå det vardagsspråk som används i daghemmet samt att barnen skall våga använda svenska. Under det första året utgår läraren från aktiviteten, inte från språket. I samma sammanhang konstaterar Laurén att för det andra året önskar läraren att alla elever skall ha börjat producera på svenska. Det är ändå viktigt att barnen själva får avgöra när de är mogna att börja tala svenska. Laurén framhåller i samma sammanhang att läraren tolkar sin roll främst som pedagogisk, därefter som språklig.

Temaundervisning är en central undervisningsform för en lyckad språkbådsundervisning. Undervisningen sker genom olika temahelheter i vilka barn kan mångsidigt och för en tillräckligt lång tid bekanta sig med temarelaterade ord i olika kommunikationssituationer. Temaord presenteras noggrant i början av varje tema och läraren går igenom nyckelord som behövs under den tid när temat är aktuellt. Språkbåd är ett elevcentrerat program. För att maximera barnens egen aktivitet och självständiga roll arbetar barnen till största delen i lek- eller arbetsstationer. En lekstation kan vara t.ex. en butikstation eller en spelstation. I skolan kan det vara t.ex. en matematik- eller

pusselstation. I skolan använder man också temakort som är en slags uppgiftspapper vilken eleverna gör med hjälp av skolböcker och andra källor. (Buss & Mård 1999: 19.)

Föräldrarnas roll är viktig när man tänker på modersmålsutvecklingen. Enligt Laurén rekommenderas det också i Finland liksom i Canada att språkbadsföräldrarna på normalt sätt är intresserade av sina barns modersmålsutveckling och stimulerar den (1999: 133). Laurén konstaterar också att varje barn behöver stimulans genom läsning och samtal om det lästa med sina föräldrar. Enligt Laurén (1999: 135) påverkas elevernas vanor under fritiden också av språkbadet.

2.1.2. Studier i språkbads elevernas bakgrund

Bl.a. Peltola och Mård har vid Vasa universitet forskat i språkbads elevernas bakgrund. I Vasa började språkbadsverksamheten på föräldrarnas initiativ och som Peltola skriver kan språkbad vara mera än funktionell tvåspråkighet. Det kan vara förståelse, initiativ och samarbete. Föräldrarnas egna erfarenheter av skolan och av inläring återspeglar vad de tänker om skolan och de möjligheter som skolan ger till deras barn. (Peltola 1994: 111.)

Mård har undersökt hurdana barn som väljer språkbad i Finland. Forskningsprojekten i Canada har gett positiva resultat för de modeller där barn, som kommer från majoritetsgruppen, har badats på ett minoritetsspråk. I Kanadas modell badas barn med engelska som modersmål på franska. Därför inriktades språkbad i Finland på finskspråkiga barn. Redan från början har man i Finland betonat att språkbad är för barn som inte har några kunskaper i språkbadspråket. Barnens intellektuella kapacitet har ingenting att göra med framgång i språkbad. Språket lärs inte bara utifrån grammatiska regler, motivation och attityd är viktigare skriver Mård i sin undersökning. Även barn som har inlärningsproblem klarar sig bra eller t.o.m. bättre i språkbad än i normal undervisning. (Mård 1994: 73-81.)

Peltola har undersökt de föräldrar vilkas barn gick i tredje klass i språkbad i Vasa. I Peltolas undersökning ansåg många föräldrar att språkbadsundervisning är ett naturligt

sätt att lära sig språk och i allmänhet ett lätt sätt att lära sig. Föräldrarna tyckte också att barnen blir mera kreativa samt mer fördomsfria. En del av föräldrarna betonade också att det är viktigt att barnen känner sig nöjda och harmoniska. Det var viktigt för dessa föräldrar att deras barn trivdes i skolan. Attityderna till språkbad har blivit mera positiva konstaterar Peltola. I Peltolas undersökning har en av föräldrarna tyckt att det är ett litet mirakel att barnen i språkbad inte har svårigheter i modersmålet trots att de inte får undervisning i modersmålet i början. Föräldrarna i Peltolas undersökning tycker att den enda skillnaden mellan normal undervisning och språkbadsundervisning är att läraren använder svenska. Temaundervisning är ett centralt drag för språkbadsundervisning. Föräldrarna tycker att temaundervisning på något sätt är en ”mjukare” undervisning. (Peltola 1994: 112-117.)

I sin undersökning skriver Peltola att ur föräldrarnas synvinkel försvarar språkbad tvåspråkigheten i Finland och ger barnen flera möjligheter inför studier i framtiden. Hon var överraskad över hur positiv inställning föräldrarna har till språkbad. Barnen får själva bestämma i språkbad när de börjar använda svenska och det ger en känsla av självbestämmande. (Peltola 1994: 120-121.)

Mård betonar i sin undersökning att språkbad i Finland inte är för barn som kommer från den svenska minoriteten och att språkbad inte bara är för barn med språklig begåvning vars föräldrar har en bra utbildning. Språkbad är inte heller för barn som har bekantat sig med språkbadspråket före språkbadet. I Mårds undersökning sägs det också att föräldrarna har valt språkbad till sina barn mest av praktiska skäl. Föräldrarna förväntar sig att barnet förstår språkbadspråket och kan bilda enkla satser på språkbadspråket efter ett till tre år i språkbad. (Mård 1994: 83.)

2.1.3 Språkbadsklubben i Seinäjoki

Den svenskspråkiga skolan slutade i Seinäjoki år 1958. Svenska Föreningen i Östermyra r.f. hade drömt om svenskspråkig utbildning i Seinäjoki under en längre tid. Efter 50 år skulle undervisningen i svenska språket återkomma till staden mitt i det

finskspråkiga södra Österbotten. Attityderna till svenska språket i den finskspråkiga staden hade inte varit särskilt goda. Detta trots att man kör från Seinäjoki till Vasa på bara en timme. Man kan göra sina egna tolkningar om attityderna i Seinäjokinejden t.ex. när man läser en ironisk kolumn av Turenius (2006) som heter *Låiskahduksia Kielikylpykaupungissa* vilken publicerades i tidningen *Ilkka* juni 2006.

I tidningen *Vasabladet* berättar ordförande Lammi att innan föreningen startade språkbadsverksamheten, skickade föreningen ut skriftliga frågeformulär till hemmen i Seinäjoki (Sandqvist 2006). Enligt SFÖ hade de diskuterat ärendet redan i fem år inom styrelsen och i januari 2006 sattes projektet i gång av en arbetsgrupp. De visste att det finns ett intresse för språkbadet på grund av svaren som de hade fått på frågeformuläret. I augusti 2006 publicerades en liten annons i tidningen *Etelä-Pohjanmaa*. Verksamheten började i september 2006. Verksamheten hade finansiering för de två första åren av Svenska folkskolans vänner. Ett svenskspråkigt daghem och en svenskspråkig klass är föreningens önskemål för framtiden enligt ordförande Lammi i *Pohjalainen* (Pitkänen 2006). I dagens läge finansieras verksamheten av Seinäjoki stad.

När verksamheten började var barntädgårdsläraren Linda Sarin ansvarig för verksamheten. Hon bekantade sig med språkbad med hjälp av böcker och planerade grunden för det första verksamhetsåret i form av ett dagsschema och årets program. Innan verksamheten började hade hon också kontaktat Centret för språkbad och flerspråkighet vid Vasa universitet. Hon hade också talat med språkbadslärare i Vasa.

År 2008 har de 23 barn, som kom en eller två gånger i veckan till språkbadsklubben. Barn i åldrarna 3 - 4 år och 5 - 6 år var välkomna med. Barnen valdes i den ordning som de ringde. Det fanns också någon sjuåring som ville komma med och några vars hemspråk är svenska. Språkbadsklubben träffades en eller två gånger i veckan och barnen var på plats tre timmar per gång. De yngsta, det vill alltså säga 3 - 4 -åringarna, kommer på förmiddagen och de äldre 5 - 6 -åringarna på eftermiddagen. Hon tyckte om arbetet, men hon sade att hon kände sig ganska ensam ibland.

Dagschemat för verksamheten är detsamma för båda åldersgrupperna. Dagschemat grundar sig på en modell för ordningsföljd som fanns i Mårds undersökning (Mård 2002: 24). Språkbadsklubben har ett visst tema för varje månad. Läraren strävar efter att välja sånger, sagor och pussel som har anknytning till temat. Varje klubbdag börjar med samling där de till exempel diskuterar veckodagar, väder och vem som är på plats. Efter samlingen har barnen aktiviteter i form av fri lek. Den nuvarande verksamhetsledaren har tagit i bruk olika arbetsstationer. Barnen får själva välja vad de vill göra. Mellanmålet är också en viktig del av verksamheten. Under mellanmålet lär barnen sig olika matord på svenska och diskuterar mat. Efter mellanmålet har de sagostund med fri lek och efter det är det dags att gå hem. Aktivitetsstunderna kan innehålla pyssel, musik och motorikövningar. Varje barn får välja en sång under dagen och inledningen till musikstunden är alltid densamma. Efter nästan ett halvt år behärskar barnen redan namnen på veckodagar, färger, årstider och siffror på svenska.

2.2 Språkbo

Vad är språkbo? I sin magisteravhandling konstaterar Annika Pasanen (2003: 4) att språkbo är ett daghem där målet är att ett hotat minoritetsspråk ska överföras till barn under sju år genom att man använder språket med dem hela tiden från början trots att de inte förstår språket när de börjar i verksamheten. Hon konstaterar också att grunden för verksamheten är densamma som i språkbud, dvs. barnens naturliga förmåga att lära sig språk fort. Pasanen skriver att den enda skillnaden i praktiken i jämförelse med språkbud är att de barn som är med i språkboverksamhet har ett förhållande till språket genom sina rötter och sin kultur. Målet är enligt henne också att med verksamheten vill man vara ett hotat minoritetsspråk. I sin avhandling konstaterar hon också att språkbo inte kan ersätta hemmet som överförare av språket men att de kan stöda användningen av språket hemma och fylla upp tomrummet från hemmet.

Språkbo är en kombination av språkbud och den nyzeeländska verksamheten som kallas för Te Kohanga Reo. Det första Kohanga Reo -boet öppnades år 1982 nära Wellington. Maori som är en minoritet i Nya Zeeland började med verksamheten därför att de var

rädda för att språket maori höll på att försvinna. I början av 1900-talet hade ”de äldre” för Maorierna påstått att maorierna borde tala engelska därför att engelska skulle vara den rätta vägen till ett bättre liv. Denna politik orsakade problemet att många efterföljande generationer inte kunde tala sitt eget språk. År 1979 insåg de äldre som bestämmer om maoriernas kultur att språket maori samt maorikulturen skulle försvinna med dem. De bestämde att det bästa alternativet var att de delar med sig av sina kunskaper till de yngsta som kallas mokopuna. De yngsta var svaret på problemet och de gamla tänkte att de gör en investering i framtiden. Programmet hade sina rötter i språkbud men tog med värden från maorikulturen och målet var att lära maoriernas barn maoriernas sätt att leva. Det fanns 800 Kohanga Reos år 1994 och i dem gick över 14 000 barn. Den röda tråden var att utan språket maori finns det ingen maorikultur och maoriidentiteten skulle försvinna. (Te Kohanga Reo 2007.)

Den yngre generationen i Sameland har under den senaste tiden varit intresserad av samiska språket och efterfrågan på samiska dagvårdstjänster har ökat. Många väljer en så kallad språkboverksamhet där dagvården ges enligt en språkskyddsmetod på samiska. Språkbo är för barn som inte ännu går i skolan. Där vill man introducera det språk som inte används hemma eller används bara litet på ett naturligt sätt. Vuxna som kan språket väl aktiverar barnens språk i vardagssituationer och i lek. Grunden till denna verksamhet är språkbudsmetoden. I språkboet sker inläringen i naturliga språkinläringssituationer. Språkbo finns bara i Enare kommun. I en undersökning som gjordes år 1998 sägs att språkboverksamheten har haft en enorm betydelse för upplivandet av det samiska språket (Social- och hälsovårdsministeriet 2008).

2.2.1 Enaresamisk språkboverksamhet

Enaresamiskan var inte modersmål för ett enda under 7-åriga barn i början av 1990-talet (Olthuis 2003, 571). På grund av detta blev det självklart att barnen var tvungna att lära sig språket utanför hemmet. Därför bestämde föreningen för enaresamiskan att ta i bruk den språkbudsmetod som har använts bland maori på Nya Zeeland.

Språkbo på enaresamiska (kielâpiervâl) startade år 1997 med hjälp av stöd från Finska kulturfonden. Syftet var att i språkboet skapa ett samiskt område i daghemmet för små barn trots att deras föräldrar kanske inte talar enaresamiska. Språkboets verksamhet har varit hotad hela tiden därför att finansieringen har varit osäker och på grund av brist på lärare. (Siida 2007.)

Olthuis (2003, 571) berättar att problemet i början var att man försökte få finansiellt stöd av staten men när den finska lagen inte kände till språkboverksamhet ansåg staten att verksamheten var frivillig. Det betydde att det blev inget stöd från statens håll. Man strök termen språkbo ur verksamhetens namn och började kalla den för gruppdaghem på enaresamiska. Då fick de stöd, men det var bara tillfälligt. Enare kommun är tvungen att söka nytt stöd varje år på grund av detta. Olthuis berättar i samma sammanhang att nu finns det igen några familjer som har anmält enaresamiska som barnets modersmål.

Språkboverksamhet på enaresamiska har börjat år 1997. I början arrangerades verksamheten av Anarâskielâ ry. Verksamheten började alltså som privat dagvård och de första fem åren fick den finansiering av Finlands Kulturfond. Från början av år 2002 har verksamheten finansierats av social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet har en skild budget av vilken finansieras social- och hälsovårdstjänster på samiska och pengarna delas ut via sametinget. Kommunen köper dagvårdstjänsten från Anarâskielâ Servi dvs. de som arbetar i språkbo får sin lön från föreningen men för barnen är språkbo en vanlig, kommunal dagvårdsplats. (Annika Pasanen 2003.)

När verksamheten började i Enare fanns det bara 300 – 400 personer som talade enaresamiska. Det var bara 4 personer under 30 år som talade enaresamiska som modersmål. Enaresamiska undervisades i några skolor i Enare som ett främmande språk eller som modersmål (Pasanen 2003: 50). I språkbometoden är meningen att barn under 7 sju år lär sig ett språk som hotar dö ut. I metoden utnyttjar man barnens naturliga förmåga att lära sig många olika språk samtidigt. Barnen kommer till språkboet fem dagar i veckan och man skapar ett helt enaresamiskt rum för dem i språkboet. Personalen förstår finska men de använder enaresamiska hela tiden när de talar med barnen och också när de talar med varandra. Allt sker på enaresamiska. I sin text

konstaterar Olthuis att de första fem åren har varit mycket positiva. De barn som har varit med i språkbo har utmärkta kunskaper i enaresamiska och kunskaperna kan anses vara lika starka som deras kunskaper i modersmålet. (Olthuis 2003, 571). Enligt Aikio-Puoskari och Skutnabb-Kangas (2007, 11) är det mycket viktigt att man har med den kulturella biten. I språkbo gör barnen långa och korta exkursioner. De går t.ex. och träffar vuxna som lär dem saker om rennäring, fiske, traditionell matlagning osv. Barnens föräldrar och åldringar är med så mycket som möjligt i dessa utfärder.

Språkboet är öppet mellan klockan 8-17. Största delen av barnen kommer till språkboet runt klockan nio. Dagschemat på språkboet innehåller fri lek, friluftaktiviteter, mat, sovstund och mellanmål. Barnen går ut varje dag, också när det är kallt ute. Dagschemat är alltså likt ett vanligt finskt daghem. Samisk kultur syns t.ex. i mat (barnen äter mycket ren och fisk), i festet, i sånger och i pyssel. Barnen gör också olika utfärder som fiskutfärder, årligen besöker de en rengård, tömmer ripsnaror och tar del i olika kulturevenemang på samiska som t.ex. konserter. Personalen använder endast enaresamiska med barnen. Barnen kan använda det språk de vill. Men vid matbordet talar alla bara enaresamiska. (Annika Pasanen 2009.)

2.2.2 Skoltsamisk språkboverksamhet

Före språkbo på enaresamiska hade språkbo som metod testats i byn Sevettijärvi. Det första språkboet lärde ut skoltsamiska och verksamheten började år 1993 (Pasanen 2003: 49). Då pågick verksamheten bara i ett halvt år. Verksamheten på skoltsamiska börjades på nytt 1997.

Efter att språkboverksamheten har påbörjats och skoltsamiskan i dag studeras i skolan har en del av den yngre generationen börjat använda skoltsamiskan som andra modersmål. Språkboet i Sevettijärvi fungerade år 1993 i sex månader och började igen hösten 1997 men var tvunget att sluta verksamheten 2001 på grund av brist av pengar. De barn vilka hade varit med i språkboverksamheten hade lärt sig språket så bra att de hade studerat skoltsamiska som modersmål i skolan. I början av år 2010 fanns det enda språkboet i skoltsamiska i Ivalo. (Saa'mi Nu'ett 2011.)

Språkboet på skoltsamiska är öppet mellan 8-18. Dagschemat är ganska likadant som i ett vanligt daghem. Det finns fri lek, friluftaktiviteter, sång, pyssel, sovstund, mellanmål och lunch, skolelever kommer efter klockan 14. Den största utmaningen enligt Pirjo Semenoff är att lära barnen kultur enligt (2009). Språkboet ligger fysiskt i Ivalo och det betyder att skoltsamerna ligger ganska långt ifrån själva boet (Sevettijärvi 180 km och Nellim 40 km). De har fått besök av vissa resursmänniskor, sådana som kan skoltsamiska handarbeten, musik och leuddi (jojk). Det är också svårt att kunna ta del av och se fiske eller rennäring. Problemet enligt Pirjo Semenoff är också det att den äldre generationen har redan gått bort, det finns inte så många kvar som kan komma och lära barnen om den forna kulturen. Men trots alla problem har barnen haft möjlighet att bekanta sig med handarbete, rennäring och renarbete, fiske, bärplockning, ortodox religion och berättartraditioner.

3 SAMERNA OCH SAMISKAN I FINLAND

I detta kapitel berättar jag om samernas och samiskans historia och vardag i Finland. Före min undersökning trodde jag att samerna och samiskan är ett och samma sak, men det finns många minoriteter inom samerna som resten av Finland i allmänhet inte känner till. För samerna är det viktigt att vi talar om rätta språkgrupper och om de vanor som hör till deras kultur. För mig själv har undersökningen gett en helt ny synvinkel på våra norra minoriteter.

För att få aktuellt material om samer och samiskan har jag kontaktat flera källor. Ulla Aikio från Sametinget har gett mig mycket material som berör språkliga frågor som bearbetas just nu i samarbete med riksdagen, undervisningsministeriet osv. Hon har också skickat mig material om undersökningar som har gjorts om inläring av samiska. Marja-Liisa Olthuis från Samiska institutet vid Uleåborgs universitet har också skickat mig material, mest artiklar och information om pågående forskningsprojekt. Jag har använt olika källor för att hitta information om samerna, samiskan och språkbad som metod. Jag vill påpeka att när det gäller enskilda siffror gällande mängden samer eller talare av samiska, varierar siffran nästan för varje källa. Jag har använt de siffror som finns i den aktuella källan trots att jag vet att jag tidigare har fått någon annan siffra för samma typ av information.

3.1 Samer i Finland, andra nordiska länder och Ryssland

I de nordiska språken har ordet samer använts redan på 1800-talet, men i finska språket först sedan början av 1900-talet. Efter krigsåren på 1900-talet började man använda ordet som ett uttryck för samernas egen röst. Man började använda ordet i olika föreningars namn och i deras verksamhet, som exempel kan man nämna Samii Litto (1945) i Finland och Same-Ätnam (1945) i Sverige. När det s.k. Samelandet blev en del av det moderna samhället, har de traditionella samernas samhälle genomgått en slags

kris. Samerna har varit tvungna att tillägna sig majoritetens värden och på många sätt varit tvungna att glömma sin egen bakgrund. (Lehtola 1997:57).

I encyklopedin Facta 2001 (1988:204-205) konstateras att samerna är en folkgrupp som bor i synnerhet i de norra delarna av Finland, Norge, Sverige och Ryssland. Samerna tillhör den finsk-ugriska språkgruppen. Enligt encyklopedin kan man kalla sig för en samisk människa om man är född i en samisk släkt, kan tala samiska eller om man ärver rätt att utöva rennäringen. Rätten att utöva rennäringen ska alltså ärvas, en människa kan inte bara flytta till ett samiskt område och börja med renskötsel. Samerna är de äldsta invånarna i Fennoskandien. De första säkra beskrivningarna av samerna finns i Prokopios (från Bysans, död 565) historieverk. Enligt Lehtola (1997:20-21) har samernas ursprung intresserat forskarna och andra människor på grund av samernas unika kultur. Han konstaterar att olika teorier om samernas isolering från andra kulturer inte är ett faktum. Samerna är inte en genetiskt enhetlig folkgrupp. De har inte varit så isolerade från andra som man brukar anta, interaktionen med andra kulturer har varit livlig.

Europeiska Unionen har gett samerna status som ursprungsbefolkning som den enda folkgruppen i Europa. Samerna bor i fyra olika länder och beroende av hur man räknar, finns det mellan 60 000 – 100 000 personer som räknas till samerna. Norge har den största samiska minoriteten, i Finland bor det cirka 6000 samer. 4000 av dem bor inom samernas hembygdsområde, dvs. i kommunerna Enare, Enontekiö och Utsjoki. Cirka hälften av samerna talar det samiska språket. Jag återkommer till själva samiska språket i följande avsnitt 3.2. Allmänt tror man att samerna lever av och med ren. Men i verkligheten har bara var femte av samerna ren och av dem får inte alla sin huvudinkomst från rennäring. Människor utanför samernas hembygd talar ofta om samernas kultur, samedräkt och samiskan som om allt skulle vara gemensamt. Det samiska området har ändå inom sig många olika och lokala kulturer. T.ex. finns det inte bara en enda samedräkt, varje trakt har sin egen med egna färger och egen modell. Samedräkter i Finland har fem s.k. huvudmodeller och Enontekiös dräkt är den mest kända på grund av dräktens färgrika utseende. (Lehtola 1997:8-10). Samernas nationaldag är den sjätte februari (Samediggi 2011).

Samerna har som urbefolkning autonomi vad gäller frågor om deras språk och kultur. Samerna i Finland fick redan år 1973 sitt eget parlament, Sámi Parlamanta. Det övervakar samernas rätt och försöker utveckla samernas ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden (Lehtola 1997:80). Sametinget grundades år 1996 för att övervaka kulturautonomin. Sametinget är den enda organisation som representerar alla samerna i Finland. Sametinget har 21 medlemmar. I Sametinget ska det finnas tre medlemmar från varje kommun inom hembygdsområdet. Sametingets syfte är att ta hand om samernas eget språk och egen kultur och sådana ärenden som gäller deras position som urbefolkning. Sametinget representerar också samerna i nationella och internationella sammanhang. Sametinget kan göra förslag och propositioner i fråga om sådana ärenden som hör till autonomin och bestämma om den finansiering som har givits av staten för samernas gemensamma bruk. (Samediggi 2011.)

Sametinget fungerar under justitieministeriet. Styrelsen i Sametinget förbereder ärenden till Sametingets möte. Sametinget har 5 olika nämnder som förbereder ärenden till styrelsen. Nämnderna är social- och hälsovårdsnämnden, kulturnämnden, skol- och läromaterialsnämnden, närings- och rättsnämnden och samiska språkrådet. Både Norge och Sverige har också sina Sameting och tillsammans med det finska Sametinget har man grundat en språknämnd vars arbete är att förstärka samiskans position i samhället och att ge både råd och instruktion i språkfrågor. Språknämnden utvecklar också samiskans terminologi och påverkar inom utvecklingsarbetet av samiska språket. (Samediggi 2011.)

Samekonferensen väljer vart fjärde år Samerådet. Samerådet grundades år 1956 och det finns medlemmar i rådet från alla länder som har samisk urbefolkning; d.v.s. Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Samerådets uppgift är framföra samernas intresse som ett folk, bevaka samernas ekonomiska, sociala och språkliga rättigheter inom lagstiftningen i alla fyra länder. (Samerådet 2008.)

I dagens läge är kultur en viktig angelägenhet för samerna. De är stolta över sina rötter och sitt hantverk. Samernas egen radio grundades först i Norge år 1946 och finländska

samer fick sin egen radio 1947. Årligen skickar radion över 2000 timmar program och den har också Internetsidor samt en text-tv. Med hjälp av dem försöker samernas radio att bredda sin uppgift som kulturell informatör. Sametinget har sin egen tidning *Sámegiella skuvlagiella* som skriver om utbildning, skollagar och tvåspråkighet. *Oktavuohta*-tidningen har försökt att ge korrekt information om samerna och korrigera felaktig information i läroböcker. Om vi tänker på den samiska kulturen i Finland kan man nämna författarna Kirsti Paltto och Rauna Paadar-Leino. De har båda skrivit romaner om krigsåren och händelserna efter kriget. Samiska dikter har skrivits av Rauni Magga Lukkari och Inger-Mari Aikio. Problemet med samiska böcker har varit att barnen i skolorna förut inte lärde sig att läsa eller skriva samiska och det fanns bara få människor som kunde läsa och köpa böckerna. Samernas musik har varit rik under de senaste åren och i dagens läge finns det allt möjligt från psalm till rock och från etno till symfoni. Jojk är kanske den mest kända sångformen för oss som inte är från Lappland, men ganska många har också hört om Wimme Sarri, Mari Boine eller om Angelin tytöt (Flickorna från Angeli). Samernas bildkonst har sina rötter i gruvorna och till exempel Merja-Aletta Ranttila målade först samer och speciellt barn, men bytte till djävul på 1990-talet. Samerna har aldrig haft ett eget teaterhus men teatern har blivit samernas konst till stor del. Naturen har en stor roll i samiska pjäser, dokumentärer och filmer. (Lehtola 1997: 91-125.)

3.2 Samiska språket

I den nya grundlagen (1999) har samerna och deras rättighet till sitt språk och sin kultur medtagits. I andra kapitlet 17 paragraf 3 moment sägs det att ”Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag.” (Finlex, citerad 30.10.2007). Den samiska språklagen publicerades den 15 december 2003. Lagens syfte är att ”... trygga den i grundlagen tillförsäkrade rätten för samerna att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur” (Finlex, citerad 30.10.2007). I språklagen skrivs om samernas rätt att använda sitt eget språk hos domstolar och myndigheter. I lagen beskrivs också att som samiska avser man enaresamiska,

nordsamiska och skoltsamiska. Samerna fick också i språklagen rätt att anmäla samiska som modersmål. Enligt lagen har samerna rätt att använda en tolk vid behov. Myndigheterna ska också ge information på samiska.

Varifrån har det samiska språket kommit? Som jag har konstaterat redan tidigare, hör samiska språket till den finsk-ugriska språkgruppen. Finska och samiska härstammar troligen från ett gemensamt urspråk, tidig finsk-samiska. Ungefär 1000 f.Kr. utvecklades finska och samiska åt var sitt håll. Under de senaste decennierna har tiotusentals nya ord kommit in i samiskan, både inlån och nybildningar. Samiska språket har under århundraden fått intryck av baltiska, germanska, finska, skandinaviska och ryska språk. Man kan se samiskans gemensamma grund t.ex. i olika platsnamn i hela Sameområdet. Samiska språket har från och med 1600-talet skrivits på många olika sätt. Varje huvuddialekt hade sin egen ortografi och varje huvuddialekt har utvecklat sitt eget sätt att skriva. Till exempel nordsamiskan har skrivits på ett helt annorlunda sätt i Finland, Norge och Sverige så sent som på 1970-talet. År 1979 fick nordsamiskan en gemensam nordisk ortografi och sedan dess har nordsamiskan skrivits på samma sätt i alla länder. (Lehtola 1997:9.)

Olika variationer av samiska språk finns totalt tio stycken (se bild 1), varav tre talas i Finlands samiska områden. Finlands samer kan delas in i tre grupper, nordsamer, enaresamer och skoltsamer. Nordsamiskan är den största som inte används bara i Finland utan också i Sverige och Norge. Det är svårt att säga hur många människor som totalt talar samiska. Siffran är kanske mellan 30 000 - 50 000. Ungefär 75-90 % talar nordsamiska. De andra samiska varianterna talas kanske av 300 – 500 personer per språk. I Finland är samerna majoritet i en kommun, nämligen Utsjoki, där cirka 70 % av invånarna är samer. (Saame virtuaalikouluhanke 2007.)

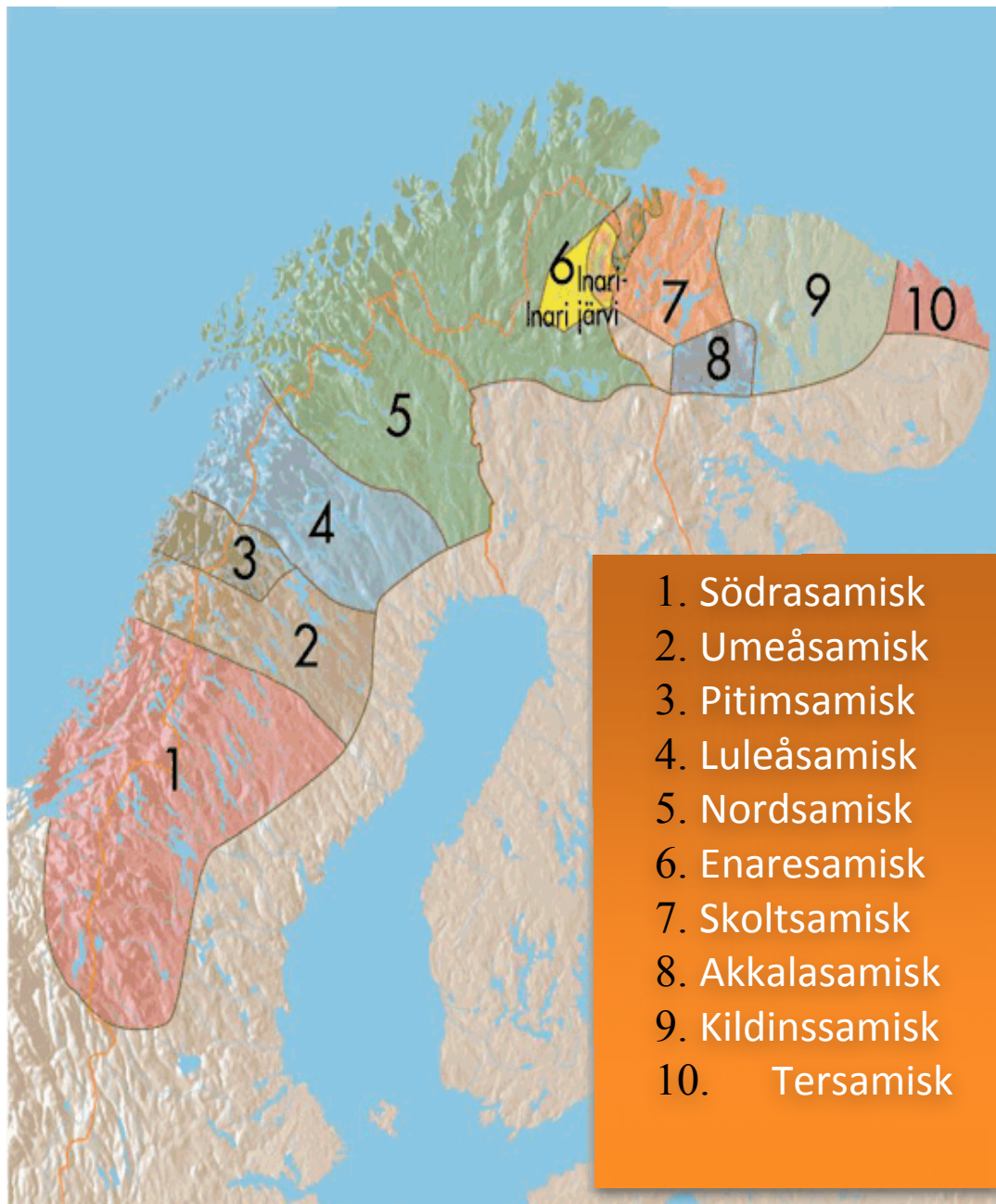

Bild 1. Olika samiska språk i Norden (Samimuseum 2012)

Justitieminister Anna-Maja Henriksson (2011) höll ett tal den 13.9.2011 under en konferens som gällde revitalisering av samiska och maorispråk. I sitt tal konstaterade hon att "Nordiskt samarbete är ytterst viktigt kring samefrågorna. Statsrådet har i början av året tillsatt en delegation med uppgift att förhandla om en nordisk samekonvention

mellan Finland, Sverige och Norge. Syftet med konventionen är att förbättra samernas ställning som urfolk samt förstärka och befästa samernas rättigheter, bland annat de språkliga rättigheterna, oberoende av nationsgränserna. Förhandlingarna inleds i början av år 2011 och målet är att de slutförs inom fem år." (Samediggi 2011.)

En same definieras ofta på basis av språket. Definitionen är att en människa som anser att hon eller han är same och som själv eller en av föräldrarna eller en av mor-/farföräldrarna har lärt sig samiska som modersmål. Användningen av samiska språket och den traditionella samiska kulturen förenar samerna. (Saame virtuaalikouluhanke 2007.)

”Kommuner som är tvåspråkiga enligt språklagen (148/22) och kommunerna inom samernas hembygdsområde får i språktillägg ett belopp som är 10 procent av den allmänna statsandelens grunddel. (Lag om statsandelar till kommunerna 1996)”. Enligt lagen får alltså Enare, Utsjoki, Sodankylä och Enontekiö 10 % mera pengar av staten för att garantera samiska tjänster. I praktiken räcker pengarna inte till i Enontekiö, Enare och Utsjoki. Till exempel i Enare används tre olika varianter av samiskan och man borde kunna ge tjänster på fyra språk om man inkluderar det finska språket. Sodankylä som har det minsta antalet samer får största delen av pengarna och kommunen ordnar inte ens tjänster på samiska. Inom området behöver inte de som är anställda av kommunen kunna samiska. Men om man kan och man är tvungen att använda samiska i arbetet får man ett språktillägg. (Samediggi 2011.)

Största delen av samerna kan inte skriva på sitt modersmål därför att språket har undervisats bara under ett kort tid i skolor. Samer som tillhör olika språkgrupper förstår inte varandra. En naturlig tvåspråkighet finns av förståeliga skäl hos alla samisktalande personer. I Finland ges utbildning i samiska språket i norra Lappland men också i några skolor utanför samiskans hembygdsområde, till exempel i Uleåborg, Rovaniemi och Sodankylä. I Finland undervisas tre olika varianter av samiskan. Nordsamiskan är den största av dem. Ungefär 500 elever deltar i samisk undervisning. Största delen av undervisningen sker i klasserna 1-6, undervisning på högre nivå är på väg att påbörjas. Man kan studera samiska också vid universitet. Huvudansvar för undervisningen har

Uleåborgs universitet. Man kan också studera samiska som biämne i Helsingfors och vid Lapplands universitet. År 2004 började ett projekt som heter Saame virtualskolan. Meningen är bl.a. att utveckla en resursbank för både lärare och skolor där man kan få information om samerna och samisk kultur och också utveckla samarbetet mellan län och staten. Den största delen av samerna kan inte skriva på samiska. Man har börjat lära barn att skriva på samiska under de senaste åren. (Social-och hälsovårdsministeriet 2011.)

För samiska språkets framtid skulle det vara viktigt att barnen skulle ha tillräckligt mycket möjligheter att använda samiska och att föräldrarna skulle få stöd av myndigheterna när de utbildar sina barn till tvåspråkighet. Man borde ha ett eller några daghem som skulle fungera på samiska. De gångna generationerna växte upp i en miljö där de inte fick använda samiska språket. Det var förbjudet att tala samiska i skolan. Därför kan många föräldrar i dag inte lära sina barn samiska eftersom de själva har glömt grundkunskaperna i samiska.

3.3 Enaresamerna

Traditionellt är enaresamerna den enda samiska grupp som bor i en stat och i en kommun. En samisk författare, Johan Tur, har skrivit om enaresamerna ”vi har inte hörts komma hit från någonstans”. Det traditionella område där enaresamerna bor är runt sjön Enare. I dagens läge beräknas det finnas cirka 300 människor som talar enaresamiska. Språkligt hör enaresamerna till samiskans östdialekter trots att det för dem själva är lättare att förstå västdialekternas nordsamiska än östdialekternas skoltsamiska. När olikheterna mellan de olika samiska språken är så stora kan de inte t.ex. ha gemensamt läromaterial. Ett aktuellt problem med inte bara enaresamiskan utan med alla samiska språk är att man är tvungen att skapa nya ord i språket. Bara till enaresamiskan har skapats cirka 10 000 nya ord under de senaste åren. Enaresamiskan hade inte något skrivet språk före början av 1900-talet. Samerna i helhet hade ingen undervisning i samiska före 1970-talet. De läste och skrev på finska. Viktigt för språket var muntliga historier som berättades från generation till generation. (Siida 2007.)

Enaresamiskan har klassificerats som ett internationellt hotat språk och revitalisering av språket har aktivt påbörjats år 1986. Ofta förstår man med revitalisering av ett hotat språk enbart användningen av språkboversamhet. Men Marja-Liisa Olthuis påpekar i sin text att en viktig del av språkets revitalisering är att skapa en språklig status för språket för att garantera också språkets framtid. Enaresamiskan har alltid varit ett litet minoritetsspråk. Man talar språket bara i fem byar som befinner sig runt om Enaresjön. När den ambulerande skolan i början av 1950-talet startade, började enaresamiskans ställning att förändras. I skolan lärde man sig allt på finska, lärarna var finskspråkiga och när barnen var tvungna att flytta hemifrån till skolan glömde barnen enaresamiskan. De blev också straffade om de använde enaresamiska sinsemellan. På grund av detta bestämde de barn som hade gått igenom allt detta att de inte ska lära sina egna barn samiska. (Olthuis 2003, 568-569.)

År 2000 började den första klassen på enaresamiska i Enare lågstadium. Orsaken till att detta blev möjligt var språkboversamheten som då hade pågått i tre år. Man undervisar elever på enaresamiska i religion, matematik, musik, miljölära och modersmål. I framtiden är målet att undervisa alla ämnen på enaresamiska. Undervisning på enaresamiska har gett språket en ny status och eleverna är stolta över sina samiska rötter och sin samiska identitet. Det är brist på lärare som har kunskaper i enaresamiska och på grund av detta är det inte ännu möjligt att ha all undervisning på enaresamiska. (Olthuis 2003, 573-574.) Ett annat problem är att det inte har funnits t.ex. ord i geografi på enaresamiska och man har varit tvungen att skapa ordlistor. Approbatur-studier i enaresamiska blev möjliga år 2001 i samarbete mellan Giellagas-institut vid Uleåborgs universitet och skolningscenter på samiska områden. (Olthuis 2003, 575-576.)

Revitaliseringen av enaresamiskan kan anses ha börjat år 1986 när föreningen för enaresamiskan (Anarâskielâ Servi) grundades. Den första uppgiften har varit att förbättra språkets samhällsliga status. Arbetet kändes omöjligt år 1986. Hemma användes inte enaresamiska, det fanns åldringar som kunde samiska men sinsemellan talade finska när yngre generationer var på plats. Man skämdes också för det samiska språket och kunskaper i enaresamiska överfördes inte till de följande generationerna på ett naturligt

sätt. Både skolorna och daghem men var finskspråkiga. Det fanns redan då en vision om språkboversamhet, inte som ett enaresamiskt daghem utan som en plats där barn kan lära sig språket. I skolorna var läget att det fanns några veckotimmar i enaresamiska, men de räckte inte till för att revitalisera språket. Ett problem var också att i det samiska samhället hade enaresamiskan inte någon plats. När man talade om s.k. samiska, fick man alla samiska språk under samma term och samiskan fick stöd men ingen stannade upp för att tänka över vilket samiskt språk man avsåg. En enaresamisk lärare, Matti Morottaja, konstaterade efteråt att ”det var självklart att det då inte fanns en representant för enaresamerna med i politiken och allt stöd började hamna hos nordsamerna därför att de var starka och hos skoltsamerna därför att skoltsamiskans ställning var så dålig”. (Olthuis 2003, 569-571.)

Aikio-Puoskari (2007, 78) har konstaterat att undervisningen på samiska ska stöda barn till aktiv tvåspråkighet, betona samernas egen historia samt kännedom om traditioner och samiskt samhälle. Hon påpekar också att problemet inom samisk undervisning multipliceras utanför det s.k. hembygdsområdet. Enligt Aikio-Puoskari (2007, 82) är den synliga följden av samiskans långa dåliga ställning i finska skolor och samhälle den att eleverna har en heterogen språkbakgrund i dagens skolvärld. En del av eleverna är tvåspråkiga (samisk-finska), en del har lite kunskaper i samiska och en del har inga kunskaper i språket medan den samiska identiteten finns kvar. Aikio-Puoskari tar också upp studier om tvåspråkighet i vilka har konstaterats att största delen av undervisningen borde ges på minoritetsgruppens eget språk om inte slutresultatet skall bli att originalspråket och kulturen överges. Tvåspråkighet borde inte betyda bara en fas i utvecklingen av språkbytet. Aikio-Puoskari (2007, 83) föreslår att man borde skapa ett program för språkrevitalisering, i vilken undervisningsmetoden skulle vara språkbad och med hjälp av denna kunde man reparera de skador som har uppkommit i undervisningshistorien.

3.4 Skoltsamerna

Ordet "kolтта" kommer enligt vissa källor av ett ord som hänvisar till en flintskallig. Ingen vet exakt varifrån skoltsamerna har kommit, men de själva anser att de härstammar från björn. Traditionellt har skoltsamerna fått sitt dagliga bröd av fiske och rennäring och deras liv har baserat sig på årstiderna. Skoltsamerna befinner sig i tre olika länder, i Finland i Enare, i Norge och i Ryssland. I likhet med alla andra samiska minoriteter är det svårt att bedöma det exakta antalet skoltsamer. I Finland räknas att det finns cirka 600 skoltsamer varav 400 bor i skoltsameområdet. Man kan anse att ännu i dag är Sevettijärvi den enda byn i världen där skoltsamernas kultur och språk är levande. Skoltsamernas kultur anses ha starka östliga influenser. Den ortodoxa religionen syns mycket i skoltsamernas traditioner och vanor. (Saa'mi Nue'tt ry 2011.)

Under det andra världskriget var skoltsamerna tvungna att lämna sina hemorter i Petsamo trakten och efter kriget när Petsamo började höra till Ryssland var myndigheterna tvungna att hitta nya boendeområden till skoltsamerna. Då bestämdes att de skulle bo i Sevettijärvi - Keväjärvi - Nellim trakten. Det största utmaningen är i framtiden att skaffa en levande kontakt mellan skoltsamerna runt om Finland. (Samimuseum 2014.)

Skoltsamerna grundade år 2006 en skoltsamisk kulturförening. Föreningens uppgift är att säkra framtiden för det skoltsamiska kulturarvet samt utveckla och revitalisera skoltsamiskan och skoltsamernas egen kultur. Föreningen ska fungera så att skoltsamernas kunskap om sin egen kultur växer och förstärka skoltsamernas gemenskap. I Finland finns det bara under 300 personer vilka som talar skoltsamiska. Det betyder att hälften av skoltsamerna kan sitt eget språk. Enligt I. Jefremoffs undersökning år 2005 talade 90 % av invånarna i Sevettijärvi skoltsamiska men bara 26% kunde skriva språket. I Nellim talade 48% språket och bara 2 % kunde skriva och i Keväjärvi kunde 30 % tala språket och 8% skriva. År 2010 var den yngsta som i Keväjärvi och Nellim kunde tala skoltsamiska som modersmål över 30 år gammal. I Sevettijärvi var bara två barn som talade skoltsamiska som modersmål. (Saa'mi Nu'ett 2011.)

Rundradions nyhetsprogram som har kommit ut varje vecka har haft en viktig betydelse för att skoltsamiskan ännu finns kvar. Språket har också utvecklats på den kyrkliga sidan vilket har uppmuntrats av Finlands ortodoxa kyrka. En speciell verksamhetsgrupp har under årtionden arbetat med översättning av kyrkliga texter och sångböcker. I vardagen var skoltsamiskan länge bara ett talat språk utan ortografi vilken utvecklades under 1970-talet. (Samimuseum 2014.)

4 LIKHETER OCH SKILLNADER I VERKSAMHETSFORMER FÖR SPRÅKBADSKLUBB OCH SPRÅKBO I LJUSET AV SPRÅKBADSPRINCIPER

I detta kapitel jämför jag de viktigaste likheterna och skillnaderna i verksamhetsformen i språkbadsklubben i Seinäjoki och de två språkboverksamheterna i Enare med språkbadsprinciper.

Jag har redan i avsnitt 2.1.1. gått igenom de viktigaste principerna i språkbad. Som jag har konstaterat lär man sig språket via egna praktiska erfarenheter i språkbad vilket innebär att språkbad pågår hela tiden. I alla intervjuer med verksamhetsledare i både Seinäjoki och Enare kan man konstatera att denna språkbadets viktiga grundsten har förståtts på rätt sätt. Verksamhetsledarna försöker att använda verksamhetsspråket i alla situationer med barnen. Man kan alltså konstatera att Grammont's princip "en person – ett språk" gäller i Seinäjoki och Enare. Barnen får svara på finska men de som arbetar med barnen använder bara verksamhetsspråket med barnen. Barnen vet både i Seinäjoki och i Enare att läraren förstår finska och läraren rättar barnen när det behövs vilket ger barnen en känsla av trygghet.

En annan faktor som stämmer överens med språkbadets principer i språkbadsklubben i Seinäjoki och i de två språkbona i skolksamiska och enaresamiska är att i varje grupp används temaundervisning. Det finns naturligtvis skillnader i valet av termen på grund av kulturen. I Lappland har naturen en stor betydelse och valda teman enligt handledarna har mycket att göra med just naturen, men också med samisk kultur och i det skolksamiska språkboet också med religionen. Om jag jämför språkboverksamheten med språkbadsprinciper (se 2.1.1.) kan jag konstatera att det är viktigt att skilja mellan det skolksamisk språkboet och det enaresamiska språkboet. I det skolksamiska språkboet har kulturen och speciellt religionen en mycket viktig roll. Om jag jämför detta med språkbadsprinciper har religionen ingen roll i egentligt språkbad. Själva kulturen har inte heller så stor roll i språkbadet. Den ortodoxa religionen undervisas genom det dagliga livet i det skolksamiska språkboet. I det enaresamiska språkboet har religionen ingen roll, de koncentrar sig på den enaresamiska kulturen. Både i det enaresamiska och skolksamiska språkboet gör de utfärder i Lapplands natur,

fjäll, åar osv. ganska ofta och får också besök av äldre människor vilka talar skoltsamiska eller enaresamiska som modersmål. De äldre människorna lär barnen olika kulturella aktiviteter till exempel tillverkning av olika produkter av ren, jojk, matlagning osv.

Språkbadsklubben i Seinäjoki ligger mitt i staden och att gå ut med barnen föranleder vissa problem till exempel på grund av barnens säkerhet. Det finns ju bara en handledare i verksamheten. Det finns några frivilliga i föreningen som då och då kommer till språkbadsklubben för att hjälpa handledaren. I Seinäjoki används mera sådana teman som gäller till exempel mat, veckodagar, årstider, djur osv. I varje grupp används historier och ramsor för att underlätta inläringen. Också olika bilder och ting är viktiga för inläringen. I Seinäjoki firar de också Lucia-dagen och Svenska dagen men annars har själva kulturen inte så särskilt viktig roll.

Problemet med båda verksamheterna är att barnen inte kan fortsätta med språket genom hela grundskolan. I Seinäjoki börjar barnen efter språkbadsklubben i en helt finskspråkig skola och i Enare finns det inte möjligheter att börja i en helt enaresamisk eller skoltsamisk skola. Det bästa alternativet skulle vara tidigt fullständigt språkbad i Enare, där barnen aktivt skulle undervisas på språkbadsspråket under de första två åren i skolan innan modersmålet tas med i undervisningen gradvis. I Seinäjoki har barnen inte daglig kontakt med språket eftersom att de kan komma till språkbadsklubben endast en eller två gånger i veckan. När barnen slutar i språkbadsklubben kan det dröja fem - sex år innan barnen börjar med språket i högstadiet. Barnen kan glömma språket eller åtminstone det som de har lärt sig i språkbadsklubben om ingen annan kontakt med själva språket finns.

När man tänker på modersmålsutvecklingen är föräldrarnas roll viktig. I Enare är det problematiskt med modersmålsutvecklingen därför att så många av föräldrarna känner sig samiska och för många av dem är samiskan modersmålet trots att föräldrarna inte aktivt har använt samiska språket hemma eller inte har några kunskaper i det samiska språket. De skulle hellre använda bara samiska med sina barn och glömma det finska språket eftersom att barnen ändå hör finska dagligen till exempel i tv. I Seinäjoki är

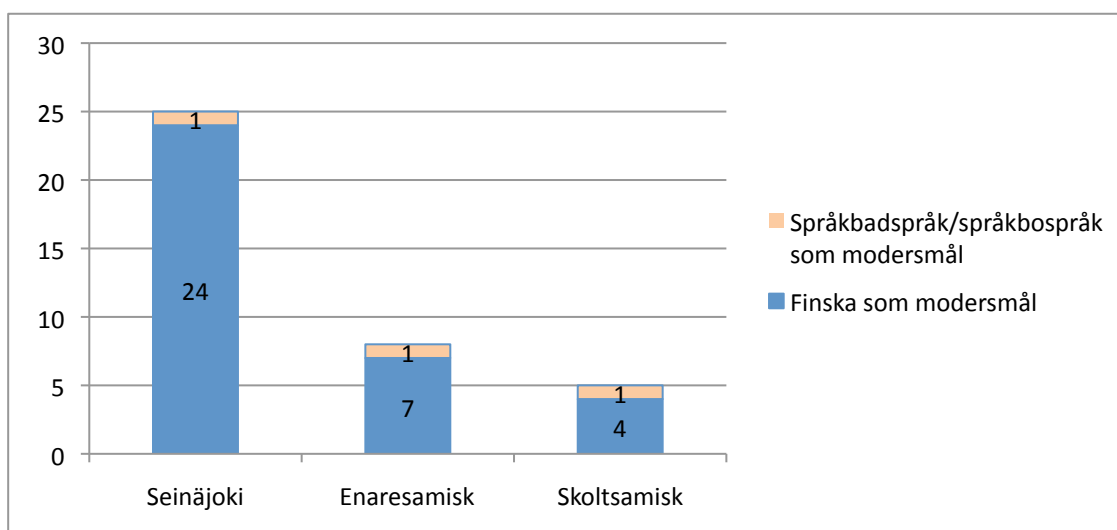
föräldrarnas roll att lära sina barn modersmålet. Omgivningen är så finskspråkig att barnen sällan hör svenska språket ute på staden. I dagens läge spelar också tv och dvd stor roll i språkinläringen oavsett det sorgliga faktum att det inte finns så många tv-program på samiska, inte heller dvd:n. Rädslan för modersmålets utveckling eller för att förlora kunskaper i språket är så stort att åtminstone i Seinäjoki önskar ganska få av föräldrarna ha en helt svenskspråkig klass i framtiden.

5 DEN SPRÅKLIGA NÄRMILJÖN FÖR BARNEN I SPRÅKBADSKLUBB OCH SPRÅKBO

I detta kapitel kommer jag att gå igenom svar som jag fick från enkäterna. Jag behandlar alla tre grupper separat eftersom i de svaren från det enaresamiska språkboet och från det skoltsamiska språkboet kan man konstatera att det finns skillnader mellan dessa två språkgrupper, t.ex. i barnens och föräldrarnas bakgrund. Dessa skillnader diskuteras senare i texten. Det finns också övriga skillnader i svaren vilket är orsaken till att jag behandlar de tre olika målgrupperna skilt.

5.1 Barnens och föräldrarnas språkliga bakgrund

Om man tittar på barnens språkliga bakgrund i Seinäjoki, så har alla barn utom ett finska som modersmål. Enkäterna visar att 15 av barnen är flickor och 11 pojkar. Både i det skoltsamiska och enaresamiska språkboet finns en ganska jämn fördelning mellan flickor och pojkar. Skoltsamiskan har 3 flickor och 3 pojkar och enaresamiskan har 4 flickor och 5 pojkar. Både i språkbadsklubben och språkbona finns familjer vilka har mer än ett barn med i verksamheten. Därför finns det skillnad mellan mängden av enkäter och i antal av barnen.

Tabell 1. Barnens modersmål i språkbadsklubben och språkböna

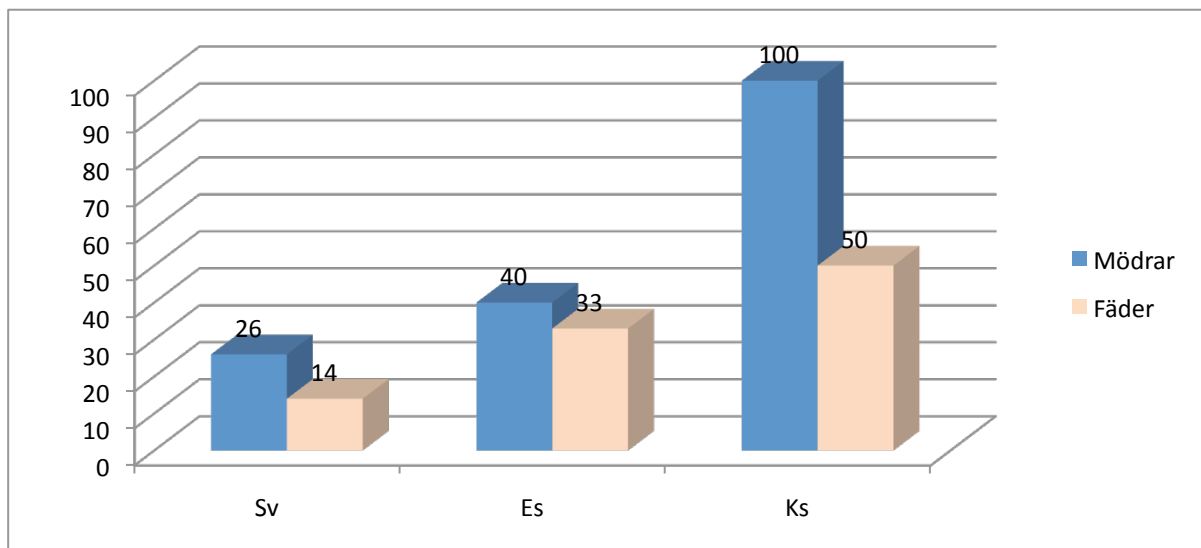
Barnens modersmål enligt enkätsvaren är inte så klart entydigt i språkbomaterialet som i Seinäjoki. Speciellt i det enaresamiska språkboet konstaterar föräldrarna att barnen har två modersmål eller så har de svarat att barnen har både finska och enaresamiska som modersmål. Enaresamiska är modersmål för ett barn och det samma gäller finska. Alla andra barn konstateras vara tvåspråkiga. I det skoltsamiska språkboet liknar situationen mer resultater från Seinäjoki eftersom bara ett barn anses vara tvåspråkigt och alla andra har finska som modersmål.

Det flesta av barnen i språkbadsklubben och alla barn i det skoltsamiska språkboet har aldrig deltagit i dagvård på främmande språk. Men de flesta av barnen i det enaresamiska språkboet har tidigare deltagit i dagvård på enaresamiska. Det är lätt att konstatera att skoltsamiskan och svenska språket i Seinäjoki är ett främmande språk för barnen, men av olika orsaker. I Seinäjoki hör man inte svenska språket så ofta trots att det är bara under 100 kilometers avstånd till Vasa och svenskspråkiga orter. Däremot har skoltsamiskan varit ett döende språk och barnen har inte haft möjlighet att höra språket. Man kan även säga att om jag i enkäterna skulle ha frågat barnen som går i det

skoltsamiska språkboet om de har hört enaresamiska eller nordsamiska förut skulle svaret ha varit helt annat.

I enkätens fråga 13 till föräldrarna frågade jag om de har svenskspråkiga/enaresamiska/koltsamiska rötter eller släktingar. I Seinäjoki har de flesta av föräldrarna inga svenskspråkiga rötter (tabell 2). Endast 26 % av mödrarna och 14 % av fäderna hade svenskspråkiga släktingar. Frågan fick ett helt annat svar i det skoltsamiska språkboet där alla av mödrarna och hälften av fäderna hade samiska rötter. När man jämför det enaresamiska språkboet med det skoltsamiska kan konstateras att där har 40 % av mödrarna och 33 % av fäderna samiska rötter. Som jag har tidigare konstaterat om det skoltsamiska språkboet är rötterna mycket viktiga för att språket håller på att dö ut och det skoltsamiska språkboet är ett av de åtgärder som man har gjort för att rädda språket.

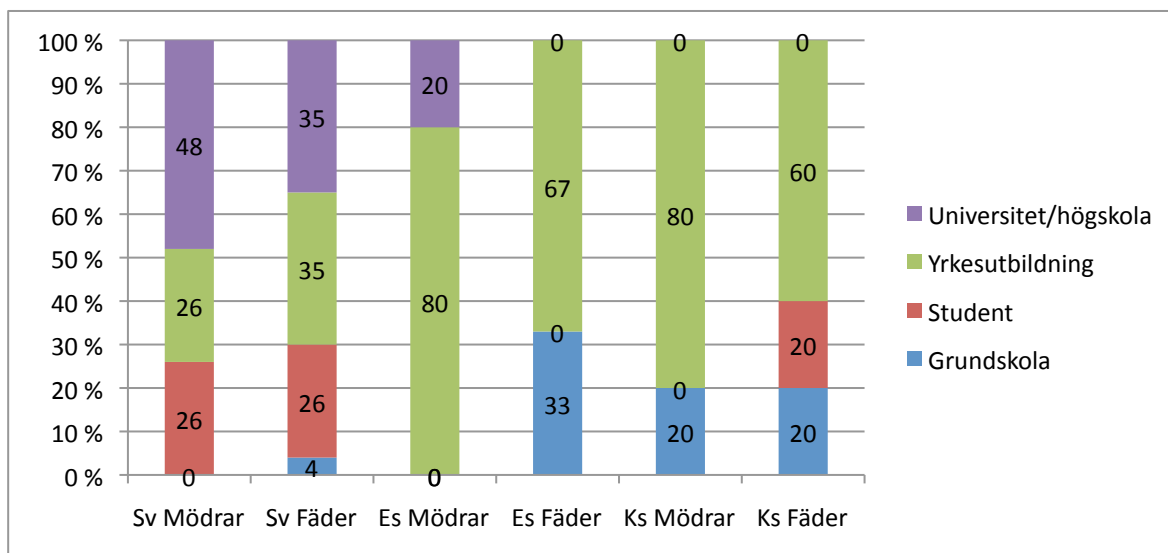
Tabell 2. Svenskspråkiga/enaresamiska/skoltsamiska släktingar/rötter

Föräldrarnas utbildningsbakgrund var också intressant. I Seinäjoki har nästan hälften (48 %) av mödrarna en universitetsutbildning och 35 % av fäderna. När föräldrarna från

Enare svarade på samma fråga hade bara 20 % av mödrarna vilkas barn var med i det enaresamiska språkboet en motsvarande utbildning (se Tabell 3).

Tabell 3. Föräldrarnas utbildningsbakgrund

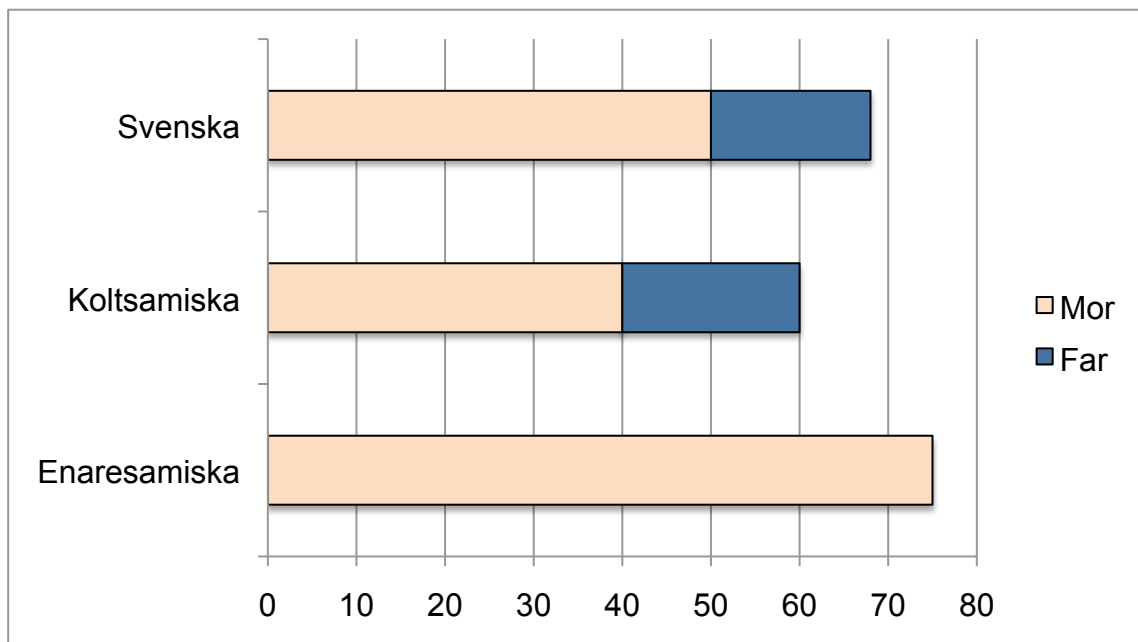

De flesta i Enare har en yrkesutbildning och jämfört med de föräldrar som har sina barn i det skoltsamiska språkboet finns både en mor och en far som har gått grundskolan men efter det inte studerat vidare. Det som jag också lade märke till är att i de enkäter vilka jag fick tillbaka från Enare var det ganska många ensamstående mödrar och svar från fäder saknades. I svaren syns utbildningsgraden lite i attityder och speciellt i orsaker till att barnen har anmälts till språkbadsklubb eller språkbo. Utbildade föräldrar förklarar orsakerna på ett annat sätt jämfört med de som har en yrkesutbildning. För utbildade föräldrar är det fråga om barnens framtid och de kunskaper som barnen kanske kommer att behöva. I svaren från Enare spelar barnens framtid kanske inte så stor roll. En av papporna i det skoltsamiska språkboet tog upp att hans önskan är att man inte använder språk- och kulturfrågor på fel sätt. Enligt hans åsikt ”liiallinen kiihkoilu tuo vain tuskaa ja mielipahaa” (att jaga upp sig i onödan leder bara till ångest och bedrövelse).

5.2 Användningen av språket utanför språkbadsklubben/språkboet

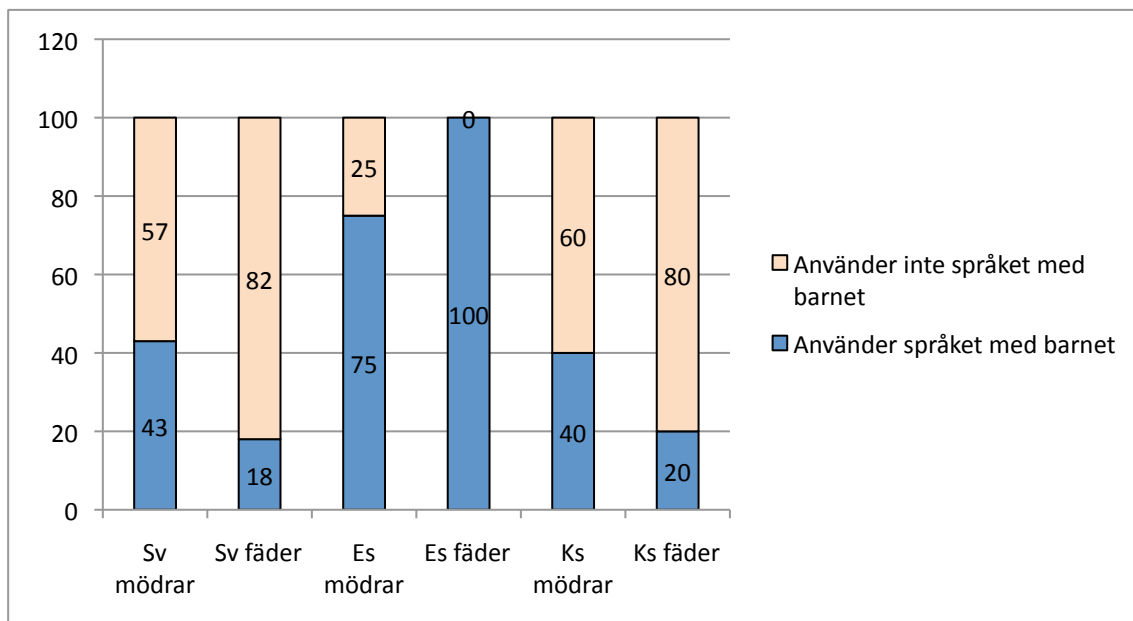
Barnen som är med i språkbadsklubb eller i språkbo använder också det nya språket utanför verksamheten. I alla svar från Enare konstaterades att språkboet har påverkat barnens språkanvändning och 91 % av föräldrarna i Seinäjoki tyckte det samma. Barnen vill självklart både visa hemma vad de kan men de har också blivit vana att tala ett främmande språk. Vissa föräldrar uppmuntrade sina barn till språkanvändning. Det finns olika sätt att uppmuntra sina barn. Vissa av föräldrarna talar det främmande språket med barnet (följer inte språkbadets principer), vissa ger sina barn möjligheter att titta på tv/dvd eller lyssna på musik och det finns även vissa som läser eller ger sina barn material på det främmande språket enligt min undersökning.

Tabell 4. Användning av språkbadsspråket/språkboets språk hemma

En närgranskning av enskilda svar och hur barnen använder språket hemma visar att hälften av barnen i Seinäjoki talar svenska med sina mödrar. Men det visar sig också att bara 18 % av barnen talar svenska med sin far. När jag jämför dessa procentandelar med Enare, kan jag direkt konstatera att i Enaretrakten använder både mödrar och fäder mer enaresamiska med sina barn. Orsaken till detta kan vara i bakgrunden. Som jag konstaterade i föregående avsnitt hade de flesta föräldrar i Enare samiska rötter, men i Seinäjoki är situationen annorlunda. Det att barnen inte använder svenska med sina föräldrar och speciellt fäder kan beror på att fäderna inte har tillräckliga kunskaper i svenska språket eller inte vill använda det.

Tabell 5. Föräldrarnas språkanvändning med sitt barn utanför språkbadsklubb/språkbo

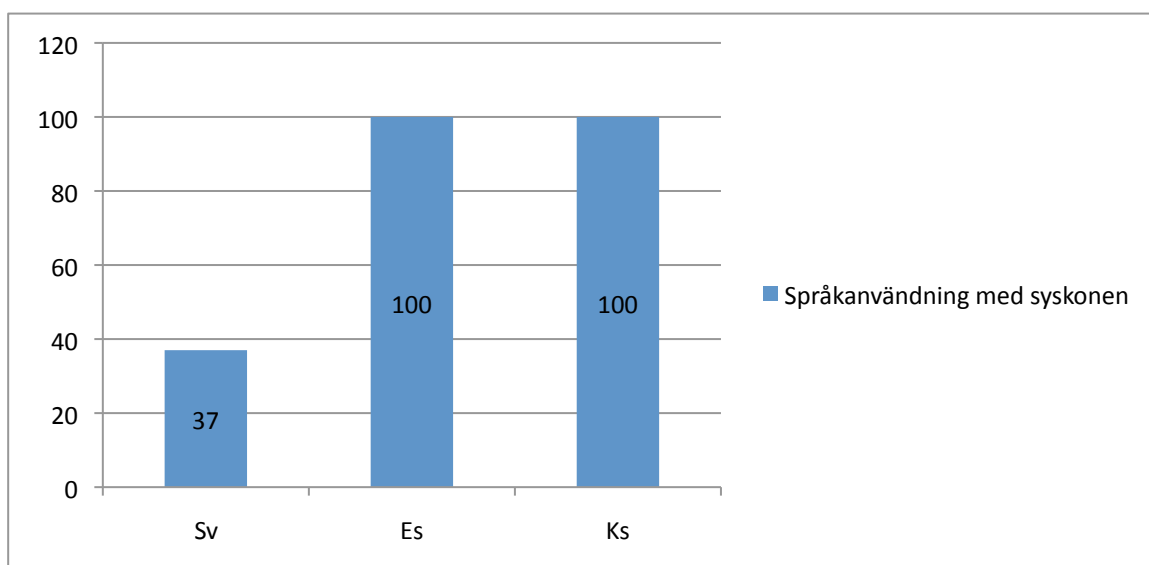
Efter en närmare titt på svaren från Enare kan jag också konstatera att kunskaper i samiska fattas kanske också just i skoltsamiska. Bara 20 % av fäderna talade skoltsamiska med sina barn, men glädjande var att alla fäder som talade samiska med sina barn uppmuntrade dem till användning av skoltsamiska. Mödrarna tog också initiativ till språkanvändning av skoltsamiska och 40 % av mödrarna talade

skoltsamiska med sina barn. Enaresamiskan har en starkare ställning som språk och det syns kanske också i svaren. 75 % av mödrarna talade enaresamiska med sina barn och alla fäder använde samiska språket med barnet.

I detta sammanhang får barnen stöd för sin inläring också hemma. Oroande i de öppna svaren är att barnen inte får stöd hemma för finska språket, men kanske det är någonting som omgivningen tar hand om genom att finska är dominerande också i det lokala samhället. Det finns också vissa problem med uppmuntrar. En mamma skrev att ”äiti yrittää kannustaa lasta puhumaan saamea, hankaluus on se, että äiti puhuu pohjoissaamea ja lapsi inarinsaamea” (mamma försöker att uppmuntra barnen till användning av samiska. Problemet är att mamma talar nordsamiska och barnet enaresamiska).

Språkbadsklubben/språkbona har också påverkat barnens språkanvändning med syskonen. Både barn som är med i det enaresamiska och i det skoltsamiska språkboet har börjat använda samiska med syskonen. I Seinäjoki använder 37 % av barnen svenska med sina syskon.

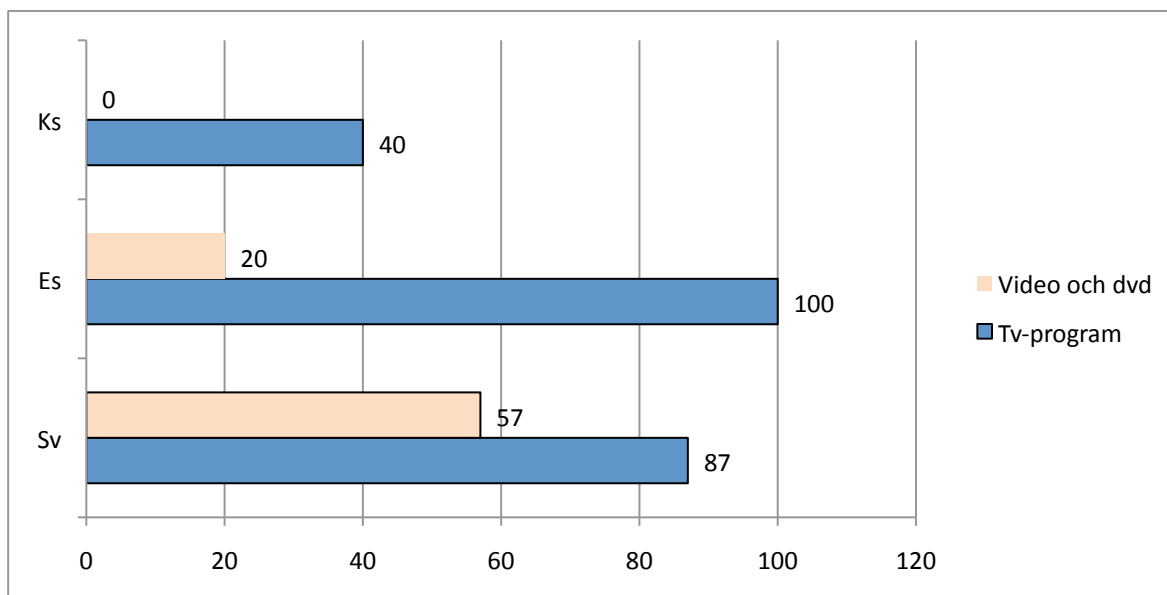
Tabell 6. Språkanvändning med syskonen

Det skulle vara bra för inläringen om barnen skulle använda språket också med syskonen och till och med lära sina syskon ett nytt språk via ord och t.ex. sång eller lek. I detta fall gäller samtidigt också att barnet vill visa vad hon eller han kan och lära de andra syskonen samma saker. Det sker speciellt om barnen i verksamheten är det äldsta i familjen enligt min undersökning. I en av enkäterna konstateras att den yngsta av syskonen gärna vill berätta till sin mamma och bror vilka ord hon har lärt sig. I en annan enkät berättas att ”pojat laulavat, laskevat numeroita ja loruja välillä toistensa kanssa niin kotona kuin esim. kauppajonossa” (pojarna sjunger, räknar och berättar ramsor för varandra både hemma och också t.ex. när de köar i butiken). I en enkät från det enaresamiska språkboet berättar en mamma ”tyttö ei vielä erota eri kieliä, vaan käyttää saamen sanoja suomen seassa ja päinvastoin, ihan kaikissa tilanteissa ja kaikista aiheista” (flickan kan inte skilja mellan olika språk, hon använder samiska ord i finska språket och tvärtom, i alla situationer och om alla ämnen).

På frågan gällande språkanvändning med kamrater fick jag ganska få öppna svar. De flesta av barnen talar finska med sina kamrater. De som använde samiska med sina kompisar, använde språket i lek med varandra. I svar från Seinäjoki konstaterade föräldrarna att barnen har ganska sällan möjlighet att tala svenska med kamrater. Men enskilda ord kommer ut i lek. En mamma berättat att ”esimerkiksi ilmapalloja heitellessä alkavat laskemaan heittoja ruotsiksi” (när de kastar ballonger, börjar barnen att räkna på svenska).

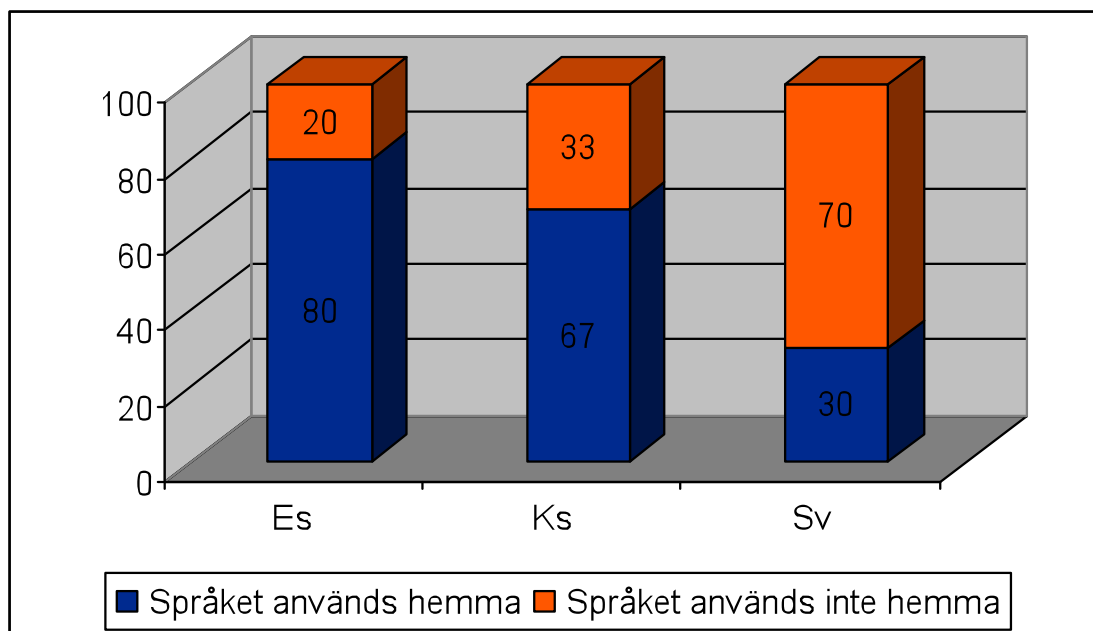
Nästan alla barn i Seinäjoki (87 %) tittar på svenskspråkiga tv-program och hälften tittar också på video och DVD –filmer. Programmet BUU-klubben var nämnt i nästan varje svar som det program som barnen vill titta på. Barnen i det enaresamiska språkboet tittar på ”Unna Junna”, vilket är ett barnprogram på samiska. Sofia Jannok som leder programmet talar nordsamiska, men också andra samiska språk används i Unna Junna. Alla barn som är med i det enaresamiska språkboet tittar på programmet men bara 40 % av barnen som är med i det skoltsamiska språkboet tittar på det (se Tabell 7).

Tabell 7. Video- och dvd-tittande samt tv-program hos barn i språkbadsklubb/språkbo

Videofilmer och DVD är ett problem inom det samiska området. Nästan i varje enkät konstaterades att det finns brist på video- och DVD -filmer på samiska. Därför är det naturligt att bara 20 % av barnen i det enaresamiska språkboet tittade på filmer och ingen av barnen i det skoltsamiska. Enligt den information som jag har hittat finns det inga barnprogram på skoltsamiska och det är ju en klar brist när man tänker på inläring av språket och det stöd man kunde få via programmet för inläring. Enligt social- och hälsovårdsministeriet (2011) finns det samiska barnprogram i Norge, sådana som t.ex. mumintrollen. Enligt min åsikt skulle det inte vara omöjligt att översätta programmet till de tre olika samiska språken som används i Finland. Problemet ligger antagligen i brist på pengar, men vi talar om barnens och språkets framtid.

Enligt svaren som gäller språkanvändning hemma är det lätt att generellt konstatera (tabell 8) att i båda samiska grupperna, enaresamiska (es) och skoltsamiska (ks), använder barnen språket hemma mera aktivt. Den andel barn vilka använder språket

hemma är glädjande stor (80 % och 67 %). Barn som går i den svenskspråkiga språkbadsklubben använder inte språket så mycket hemma (30 %). Orsaken till detta kan enligt min undersökning vara att de barn som är med i den samiska språkboverksamheten har ett stort kulturellt behov av användning av språket och de flesta av barnen har samiska rötter, vilket man kan se i form av stöd av omgivningen för språket. I Seinäjoki har de flesta av barnen inga svenskspråkiga rötter och barnen har alltså inte samma kulturella behov att använda språket utanför språkbadsklubben. Det kan också vara ett faktum att barnen i Enare uppmuntras till att använda mer samiska, det är ju viktigt att få flera barn som använder samiska dagligen och som kan överföra kulturen och språket till sina barn i framtiden. En bra ide fick jag från en mamma i det enaresamiska språkboet. Hon hade skrivit att: ... kun kielipesäkaverit ovat kylässä, äiti puhuu kaikille saamea ja silloin lapsetkin saattavat puhua keskenään osaksi saamea” (när språkbokamrater är på besök hemma, talar mamma samiska till alla och då kanske barnen också talar till varandra delvis på samiska). Om det inte finns någon annan kontakt med språket, kunde ett svar vara att bjuda in barnen från språkbud/språkbo och låta dem leka med varandra samt ge dem små språkliga tips. Det kan naturligtvis utnyttjas bara om familjerna känner varandra och har möjlighet att besöka varandra.

Tabell 8. Språkanvändningen hemma i de tre undersökta grupperna

Att barnen kan använda språket utanför verksamheten är mycket viktigt för utvecklingen av språket. Enligt min undersökning borde barnen (speciellt i Seinäjoki) också ha någon annan hobby på svenska, eftersom de har kontakt med svenska bara några timmar i veckan. Det skulle vara oerhört viktigt att barnen skulle ha möjlighet att titta på svenskspråkiga barnprogram eller lyssna på svensk barnmusik. Tyvärr är det ganska svårt att hitta svensk barnmusik i butiker på en helt finskspråkig ort och speciellt finlandssvensk barnmusik. Om man har möjlighet att välja språk på den DVD som barnen gillar att titta på, kan man lätt byta språket till svenska. Barnen kanske inte förstår allt, men när han/hon redan känner historien på DVD:n på finska kan han eller hon lätt följa med vad som talas. Det handlar här mera om föräldrarnas vilja att stöda inlärnigen av det främmande språket.

Jag anser att det är lättare för barnen inom de samiska områdena att använda språket hemma, eftersom det finns äldre släktingar som kan tala språket med barnen. Kanske föräldrarna också uppmuntrar mer sina barn till användning av samiska. Inlärnigen har också mycket mera att göra med kultur och vanor. I helhet uppmuntrar den samiska

omgivningen barnen på de samiska områdena till användning av språket men i Seinäjoki är omgivningen helt annorlunda. Det är sällan man hör svenska språket i Seinäjoki, vilket jag vet genom av mina egna erfarenheter. När jag var liten och talade svenska i Seinäjoki, trodde jag att vi var de enda som kunde språket i staden. Svenska föreningen i Östermyra organiserar sk. onsdagsträffar men det mesta programmet är för en äldre generation och inte för barn. Liksom jag redan tidigare har konstaterat, skulle det vara viktigt att ha någon slags verksamhet på svenska för barnen utanför språkbadsklubben och skolan, till exempel någonting som har att göra med musik eller idrott.

5.3 Orsaken till val av språkbadsklubb och språkbo

I fråga nummer 23 frågades varför föräldrarna har valt språkbadsklubb/språkbo för sina barn. Jag fick nästan lika många olika svar som jag hade enkäter. När jag tittar på de svar jag fick från Seinäjoki finns det vissa orsaker som föräldrarna tar upp i de flesta enkäter. Föräldrarna vill att deras barn ska få en positiv upplevelse via språkbadsklubben. ”Halusin tarjota lapselleni mahdollisuuden tutustua Suomen toiseen viralliseen kieleen, saada mukavia kokemuksia hänelle kielen opiskelua varten” (Jag ville ge mitt barn ett möjlighet att lära känna det andra officiella språket i Finland och ge honom goda erfarenhet för inläring av språket) konstaterade en av föräldrarna.

De vill att barnen får uppfattningen att tvåspråkighet är normalt och att de kan uttala språk på ett naturligt sätt (”jotta he oppisivat suhtautumaan kaksikielisyyteen luontevasti ja jotta he oppisivat ääntämään kieltä luontevasti”). Men en orsak som tas upp i alla enkäter är att föräldrarna vill att barnen ska lära sig svenska språket samt andra språk i skolan lättare. En av föräldrarna hade kommenterat att ”itse pidin kielistä koulussa, englantia pulppuaa joka tuutista, joten ruotsin tukeminen oli mielestäni tärkeää” (jag själv tyckte om språk i skolan, man får höra engelska överallt därför tycker jag det är viktigt att stöda svenska språket).

De vill dessutom att språkbadsklubben ska hjälpa till att avlägsna en viss ”tröskel” som finns mot inläring av svenska språket i skolan. En av föräldrarna svarade att ”kielikylpykerho on ainoa mahdollisuus päästä kerhoon, jolla ei ole mitään tekemistä seurakunnan kanssa” (språkbadsklubben är den enda möjligheten att komma in i någon klubb som inte har någonting att göra med församlingen). I en del svar togs också upp att barnen har svenskspråkiga far-/morföräldrar, släktingar, vänner eller gudföräldrar och språkbadsklubben hjälper i kommunikation med dem. En mamma hade t.ex. skrivit att ”kielikylpykerhosta lapsi saa muistijäljen ruotsin kielestä ja tämä jälki auttaa lasta kielen kanssa koulussa tulevaisuudessa” (språkbadsklubben ger barnet ett minnesspår för svenska språket och detta spår hjälper barnet i skolan med språket i framtiden). Jag tycker att det är beskrivande sagt för det är omöjligt att skaffa goda kunskaper i svenska språket med bara en eller två gånger per vecka i språkbadsklubb. Men barnen kommer ihåg ord och fraser samt hur språket uttalas i skolan vilket ger barnen bättre möjligheter att lära sig språket.

Skoltsamiska föräldrar gav på samma fråga svar som är ganska avvikande från svaren i Seinäjoki. Igen tas upp räddningen av skoltsamiska, rötter i skoltsamiska och det att de äntligen har fått ett språkbo på skoltsamiska. Skoltsamiska språkbo är det enda alternativet för barnets inläring av skoltsamiska och som dagvårdsplats nu när de äntligen har fått det. En av pappor kommenterade också att ”hyvä kun oppii jo nuorena toisen kielen. Helpottaa muiden kielen ja kulttuurien oppimista myöhemmässä elämässä” (...det är bra att barnet lär sig ett annat språk när han/hon är ung. Det är lättare senare i livet att lära sig andra språk och kulturer).

Detta var den enda kommentar i vilken kommenterades också andra språk i skoltsamiska språkbo. Föräldrar till barnen i det enaresamiska språkboet konstaterar också att barnen har enaresamiska rötter och att det är den enda plats där barnen får vård på sitt modersmål. I ett svar konstaterades att barnens far inte hade haft möjlighet att lära sig/studera på sitt eget modersmål och nu vill föräldrarna att barnet får en stark enaresamisk identitet. Det fanns också en helt finskspråkig familj som hade bestämt när de hade flyttat till Enare att de vill att deras barn lär sig ett ursprungligt språk inom detta område. Allmänt kan jag nog konstatera att i svaren som jag fick från

språkboverksamheten, har möjligheten att äntligen lära sina barn samiska språk en stor och viktig betydelse för traktens människor.

5.4 Förväntningar på språkbadsklubben/språkboet

I fråga 25 ville jag att föräldrarna berättar vad de förväntar sig i fråga om verksamheten, språkkunskaper och den svenskspråkiga/koltsamiska/enaresamiska kulturen. Föräldrarna i Seinäjoki önskar att deras barn skulle lära sig språket omedvetet samtidigt som de leker. Föräldrarna svarade också här att de önskar att barnen får en grund för framtida språkstudier och att "lapset saavat kielikorvan" (barnen får ett "språköra"). I många enkäter talades om goda talfärdigheter i svenska. I en enkät från Seinäjoki skrevs att "lapset ovat kuin liimapaperia, sanat ja lauseet tarttuvut uskomattoman nopeasti" (barnen är som limpapper, ord och fraser fastnar otroligt lätt). Föräldrarna önskar att barnen lär sig att inte vara rädda för att använda ett främmande språk trots att man inte kan språket fullständigt. Viktigast för föräldrarna är att barnen skaffar en vilja att studera främmande språk. En mamma hade kommenterat att "luo perustan kielen oppimiselle" (ger en bas för språkinläring). Intressant ur min synvinkel var det att i Seinäjoki hade de flesta av föräldrarna inte tänkt på den svenskspråkiga kulturen. I en enkät sades att "suomenruotsalainen kulttuurihan on samanlainen kuin suomalainen kulttuuri" (den svenskspråkiga kulturen är ju likadan som den finska). I en annan påstods att "ei ole olemassa suurta eroa suomenkielisen ja ruotsinkielisen kulttuurin välillä" (det finns inte stora skillnader mellan den svenskspråkiga och den finskspråkiga kulturen).

De få som hade svarat på frågan om förväntningar förväntade sig att barnet skulle bli bekant med Lucia-dagen och vad den innebär. Några konstaterade också att barnen får olika synvinklar på kulturer. Och i en enkät var svaret "ymmärtää muiden kulttuurien tärkeyden" (förstå vikten av andra kulturer). Jag tycker att bristen på svar för denna fråga är ett bra exempel på hur dåligt finskspråkiga känner den finlandssvenska kulturen och den svenska kulturen i allmänhet. Man tänker sig lätt att den finlandssvenska kulturen är lik den finskspråkiga kulturen. Jag vet själv att det finns vissa klara

skillnader (t.ex. i jul- eller midsommarfirandet), vilka man borde lära ut till allmänheten. Kanske man ännu mera borde koncentrera på kulturen och också komma ihåg att presentera andra finlandssvenska traditioner utöver Lucia-dagen eller Svenska dagen.

Förväntningarna på språkkunskaper i Enare är något olika. Svaren från det enaresamiska språkboet koncentrerades mycket till språkkunskaper och samisk kultur. Föräldrarna väntar sig att barnen får på ett naturligt sätt sitt modersmål vilket föräldrarna inte själva kan ge till sina barn ("... antaa lapselle luonnollisella tavalla äidinkielen, jota vanhemmat eivät voi lapsilleen antaa"). De vill att barnen får sådana kunskaper att de kan börja skolan på enaresamiska. Viktigt är också att enaresamiskan blir starkare när den yngre generationen lär sig språket. För kulturen är det viktigt att i språkboet förstärks barnets enaresamiska identitet och kunskaper om samisk kultur. Föräldrarna tyckte att det är viktigt att besöka rengårdar, samiskt isfiske (käydä juomuksilla) osv. Föräldrarna från den helt finskspråkiga familjen tyckte att det är viktigt att barnen får bekanta sig med den samiska kulturen. Om de inte skulle vara med i språkboverksamheten skulle de finskspråkiga barnen inte alls ha möjlighet att lära känna kulturen. Jag har lärt mig under denna undersökning och av mina samiska vänner, att det faktum att man vet t.ex. vilken folkdräkt och vilket folkdräktsmönster som tillhör vilken by är en mycket viktig sak för samerna trots att detta kunde förefalla vara en väldigt liten sak för oss andra. Sådana enkla men kulturellt viktiga saker lär man barnen i språkboverksamhet. Liksom en mamma hade skrivit: "Kulttuuriopetus/esilletuominen on tärkeää kielipesässä. Lapsilla ei ole omassa suvussa saamelaisia. Vain kummit ja ystäviä" (Inläring av kulturen är viktig i språkbo. Barnen har inte samiska släktingar. Bara faddrar och vänner).

Föräldrarna till barnen i det skoltsamiska språkboet tar också upp den språkliga identiteten samt att barnen får en grund för skoltsamiskan. Det är viktigt att komma ihåg att skoltsamiskan nästan dog ut och att den yngre generationen har mycket dåliga kunskaper i skoltsamiska. I ett svar kommenterar mamman att: "odotamme kielen kehitystä ja nyt alle vuoden kielipesätoiminnan jälkeen voisin ajatella lapselle äidinkieleksi saamen. Ja se vielä totetutuu" (vi förväntar oss att språket utvecklas och nu

efter ett år med språkboverksamhet kunde jag tänka mig att barnets modersmål kunde vara samiska. Och det kommer att förverkligas). I fråga om kultur tar föräldrarna i det skoltsamiska språkboet också upp kyrkan. De skoltsamiska rötterna finns starkt i den ortodoxa kyrkan och i en enkät skrevs att det är mycket viktigt för skoltsamer att besöka kyrkan ("yritämme opettaa lapsille kulttuurisia ja kirkkosakäyntiä, joka meille kolttasaamelaisille on todella tärkeä!"). Det var samtidigt viktigt att man lär också religion åt barnen i språkboet. Det skoltsamiska språkboet är kanske den enda språkboet i världen där religionen har en stor roll i undervisningen och inläringen av språk. Men skoltsamerna har alltid tillhört den ortodoxa kyrkan som också på grund av rötterna ligger starkt på den ryska sidan av gränsen. För skoltsamerna betyder religionen skoltsamiska dvs. utan den ortodoxa religionen skulle de inte vara skoltsamer.

5.5 Föräldrarnas åsikter om aktuell och framtida verksamhet

Föräldrarna i Seinäjoki är mycket nöjda med verksamheten. Verksamhetsledaren prisas från varje håll. Barnen trivs i klubben och ledaren tar hänsyn till alla barn på ett bra sätt. Verksamheten är mångsidig och gruppen är tillräckligt liten. Föräldrarna är också nöjda med språkbadsklubbens språkliga verksamhet. Föräldrarna tycker att barnen har lärt sig svenska. "Lapsi on tyytyväinen ja iloinen tullessaan kerhosta, ruotsin sanoja ja lauluja on paljon hallussa, 3 h kerralla on sopiva aika 5-vuotiaalle" (barnet är nöjd och glad när hon kommer hem från klubben, kan redan många svenska ord och sånger, 3 timmar per gång är perfekt för en 5-åring) skriver en mamma. En annan mamma konstaterar att "opettaja puhuu rauhallisesti lapsille ja osaa ottaa huomioon luonteeltaan hyvin erilaisia lapsia" (läraren talar lugnt till barnen och kan ta hänsyn till mycket olika barn).

Trots att föräldrarna i Seinäjoki är mycket nöjda med verksamheten, tycker jag själv att när verksamhetsledaren har bytts redan två gånger efter det första året är ett hot för verksamheten. Verksamheten borde ha en viss kontinuitet och för den ursprungliga idén bakom verksamheten kan det hända att verksamheten ändras från språkbadsklubb mot en mer normal klubb. Det är ett stort ansvar att idén bakom språkbad återförs på ett riktigt sätt till följande verksamhetsledare.

Föräldrarna i det skoltsamiska språkboet var nöjda med verksamheten men då verksamheten nyligen har börjat oroar de sig naturligt för verksamhetens framtid. Nu fungerar verksamheten med en tillfällig finansiering och föräldrarna vill ha en årlig, regelbunden finansiering. De är mycket nöjda med vården och lärarna. Föräldrarna är också nöjda med många besök av skoltsamer i olika åldersgrupper i språkboet. I en av enkäterna konstaterades att "olemme tyytyväisiä, että tällainen toiminta on alkanut ja kaikki toivomme, että kielipesätoiminta saa jatkuvan rahoituksen, saadaan koltansaame elpymään" (vi är nöjda med att denna verksamhet har börjat och vi önskar att språkboverksamheten får en permanent finansiering, skoltsamiskan ska revitaliseras). En mamma konstaterar att "lapset siirtyivät syksyllä kielipesään, nyt havaittavissa selvää kielen kehitystä" (barnen flyttades i höst till språkboet, redan nu ser man att språket har utvecklats klart).

I det enaresamiska språkboet finns det också föräldrar som inte är nöjda med verksamheten. Ett problem är avståndet, språkboet ligger i Enare centrum och vissa föräldrar är tvungna att köra 80 kilometer per dag från Ivalo för att få sina barn med i den enaresamiska verksamheten. Ett annat stort problem är att det finns mera barn som skulle vilja komma med i verksamheten än det finns plats. I nästan alla enkäterna nämns att utrymmena är för små och att det finns människor i vänkretsen som inte har fått sina barn med just på grund av brist på platser. Ett problem är också att de inte har tillräckligt mycket utbildad personal. Men det sägs också att det är bra att gruppen är liten för att då lär sig alla barn språket. En mamma hade skrivit att "molemmat lapsemme käyivät tällä hetkellä koulua inarinsaamen luokassa ja kieli on rikasta ja valuvaa, päivähoitopaikka vertaansa vailla" (båda våra barn är i skolan i en enaresamisk klass och deras språk är rikt och flytande, en dagvårdsplats utan like). En annan mamma hade kommenterat att

kielipesässä on erittäin aktiivisia hoitajia, jotka järjestävät lapsille mm. pilkkimistapahtumia, käyttävät juomuksilla, kokevat riekkoansoja yms. kulttuuriin liittyvää (dagvårdarna i språkboet är mycket aktiva, de organiserar åt barn t.ex. möjligheter till pilkfiske, besöker isfiskeställen, ger erfarenhet av ripfällor och annat som har att göra med kultur för barnen).

Då efterfrågan på verksamheten är så stor, kan jag bara önska att Enare kommun svarar på efterfrågan. Vi ska inte glömma att barnen kommer att behöva utbildning på enaresamiska också i grundskolan.

I enkätens fråga nummer 28 ville jag veta hurdan verksamhet föräldrarna skulle vara intresserade av i framtiden. Jag gav föräldrarna fyra olika alternativ och de fick välja om de är mycket intresserade, litet intresserade eller inte alls intresserade av verksamheten. De olika alternativen var klubb, daghemsgrupp, skolklass (undervisning på språkbadsspråk/språkbospråk under hela grundskolan) och språkbad (daghemmet på språkbadsspråk/språkbospråk och i skolan delvis på finska och delvis på språkbadsspråk/språkbospråk). Skillnaderna i svaren var ganska intressanta och jag kan konstatera att det finns klara skillnader mellan åsikterna i Seinäjoki och i Enare. I finskspråkiga Seinäjoki var föräldrarna inte särskilt intresserade av daghemsgrupp eller svensk skolklass. I Seinäjoki tyckte man att varken en klubb (vilken de redan har) eller språkbadsklass skulle vara det bästa alternativet för barnen. I Enare anses i stället bland föräldrarna i både det skoltsamiska och det enaresamiska språkboet det bästa alternativet vara just en samisk daghemsgrupp, en samisk klass och till och med språkbad. Jag anser också att i dessa svar syns det kulturella behovet av språket ganska starkt. I Seinäjoki ser man på språket mera som att språkklubben är en hobby för barnet medan syftet i Enare är att hålla språket levande. I motiveringar i t.ex. Seinäjoki syns också att föräldrarna inte har tillräcklig kunskap om vad ett språkbad verkligen är och vad det betyder för inläring av modersmålet, i detta fall finska språket, och vad det betyder för inläring av ett främmande språk. I vissa svar konstaterades att barnen behöver lära sig sitt modersmål ordenligt och just kunskaper i modersmålet anses vara under ett visst hot om barnen skulle börja i en språkbadsklass.

Tabell 9. Intresse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i det skoltsamiska språkboet

	Mycket intresserad	Lite intresserad	Inte Intresserad	Inget svar	Totalt
Klubb	1	3	1	0	5
Daghemsgrupp	3	1	1	0	5
Skolklass	2	2	1	0	5
Språkbad	3	0	2	0	5

Av tabell 9 framgår det att svaren från föräldrarna i det skoltsamiska språkboet har fördelats ganska jämnt mellan olika alternativ. Svaren lutar nog mot en skoltsamisk dagvård samt till möjlighet att få undervisning på skoltsamiskan. Föräldrarna till barnen i det skoltsamiska språkboet har ganska sällan motiverat sitt svar. Men det framgår att språkboet syftar till att barnen ska få en möjlighet att gå igenom skolan på skoltsamiska. I dagens läge är det inte möjligt, men det är ett mål föräldrarna vill nå. Samtidigt konstateras att det skulle vara bra att få undervisning också på finska för de vill att barnen utvecklas också i sin finska. På basis av svaren kan man också konstatera att verksamheten i språkboet är ganska ny och föräldrarna kanske inte ens själva vet ännu vad de vill med språket i framtiden. I ett svar gällande samisk skolklass konstaterades: ”tähän olisi tarkoitus päästä, että myös saamenkieliset lapset saisivat koko peruskouluaian opiskella koltansaameksi. Toivottavasti joskus sekin mahdollista.” (målet är samiska barn kunde undervisas på skoltsamiska under hela grundskolan. Hoppeligen är det möjligt en dag i framtiden). Genom hela undersökningen kan man se att de föräldrar vars barn är med i språkboverksamheten har bara ett mål. Målet är att få samiska språket till ett så officiellt språk som möjligt. Att barnen kunde studera och växa på samiska är mycket viktigt både för föräldrarna i det enaresamiska och i det skoltsamiska språkboet.

Föräldrarna är också mycket osäkra på skoltsamiskans framtid och som jag har tidigare konstaterat på finansieringen av verksamheten. Många av föräldrarna har inte själva kunskaper i skoltsamiska och språket har nästan försvunnit. Men jag tror att efter några år och när föräldrarna ser hur barnen lär sig, kommer också föräldrarna att själva vilja ha undervisning i språket för att kunna kommunicera med sina barn på skoltsamiska. Det kan ju hända att barnen lär sina föräldrar vilket skulle vara en idealisk lösning om man tänker på revitaliseringen av själva språket. Men det som är självklart är att alla åtgärder behövs. Revitaliseringen kan inte börja eller gå framåt utan åtgärder av alla i de samiska områdena.

Tabell 10 Intresse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i det enaresamiska språkboet

	Mycket intresserad	Lite intresserad	Inte Intresserad	Inget svar	Totalt
Klubb	2	2	1	0	5
Daghemsgrupp	3	0	1	1	5
Skolklass	4	1	0	0	5
Språkbad	2	1	1	1	5

Föräldrarna till barnen i det enaresamiska språkboet är mest intresserade av en skolklass på enaresamiska. Försättningsmöjligheterna efter språkboet är små därför att det är brist på både lärare och läromaterial enligt Ulla-Maija Aikio från Sametinget (2006). Jag skulle nästan vilja påstå att oron över barnens framtida möjligheter att behålla de språkkunskaper som barnen har lärt sig i språkboet syns i detta svar. Enligt nyheterna på samiska (Oddasat 18.9.2009) finns det t.ex. inget alfabete på samiska. Barnen behöver material och det att man har samma material i alla skolor i vilka barnen lär sig enaresamiska, hjälper inte bara lärarna utan också barnen.

I ett svar konstateras att när barnen börjar skolan, skulle det vara bra om de skulle ha möjlighet att använda enaresamiska utanför skolan t.ex. i hobbyer. I lågstadiet får

barnen undervisning på enaresamiska men när barnen börjar i högstadiet finns det bara undervisning i enaresamiska som hålls på enaresamiska skrivs i en av enkäterna. Det finns också andra som konstaterar att de skulle vilja att barnen kan studera delvis på enaresamiska också på de högre stadierna i skolan. Föräldrarna skulle också vilja ha en enaresamisk klubb för barn och föräldrar eftersom de skulle vilja att hela familjen kunde tala enaresamiska tillsammans. Jag anser att idén om en klubb är en bra idé, som inte skulle vara för svårt att ordna. För språket är det viktigt att människor i alla generationer kan språket och för att hålla språket levande krävs att så många som möjligt har möjlighet att lära sig språket och använda det i en större krets. Olika generationer talar också om olika innehåll och på det viset skulle också kunnandet av språket spridas, när man tänker på ord som används t.ex. i ungdomarnas värld och äldres värld.

Enaresamiska och skoltsamiska har i många fall ännu brist på ord för speciella sammanhang eller ämnen. En av mammorna hade sammanfattat detta på ett bra sätt.

Hon skrev:

Koska inarinsaamen puhujia löytyy niin vähän vielä, on tärkeää, että lapset altistuvat kielelle päivittäin ja saavat täten vahvan kielipohjan. Jotta kieli pysyy lapsella vahvana aikuiseksi saakka on tärkeätä, että hänsaa myös käydä koulu ainakin osittain inarinsaameksi (På grund att det finns ganska få människor som talar enaresamiska, är det viktigt att barnen är i kontakt med språket dagligen och får en stark grund för sitt språk. Det är viktigt att barnen får i skolan åtminstone en del av undervisningen på enaresamiska för att språket ska vara starkt när man är vuxen) .

En av mammorna tog också upp en viktig sak gällande inläringen i framtiden. Hon skrev: ”Kouluopetuksessa tilanne on nyt ala-asteella ok eli suuri osa opetuksesta saameksi. Yläasteella on vain kielenopetusta, mikä on liian vähän.” (I skolundervisningen är situationen nu i lågstadiet bra det vill säga att den mesta undervisningen sker på samiska men i högstadiet finns det bara språkundervisning, vilket är för litet).

Tabell 11. Intresse för olika framtida verksamhetsformer bland föräldrar vars barn är med i den svenskspråkiga språkbadsklubben.

	Mycket intresserad	Lite intresserad	Inte intresserad	Inget svar	Totalt
Klubb	19	2	0	1	22
Daghemsgrupp	5	9	7	1	22
Skolklass	4	6	11	1	22
Språkbad	11	9	2	0	22

Föräldrarna i Seinäjoki är mest intresserade av en svenskspråkig klubb vilken skulle fungera på samma sätt som språkbadsklubben. Det fanns vissa föräldrar som motiverar sitt svar med transportproblem. Den andra favoriten bland föräldrarna i Seinäjoki är språkbad. Intressant är att föräldrarna inte är intresserade av en svensk skolklass medan den Svenska föreningen i Östermyra syftar mot en skolklass enligt deras egna ord i tidningen *Pohjalainen* (Pitkänen 2006). Enligt denna undersökning, skulle jag rekommendera att man skulle tänka om i fråga om en svensk skolklass i Seinäjoki och kanske gå mer mot en språkbadsklass i dagens läge. När jag har läst igenom alla svar i varje enkät och varje fråga, skulle jag nästan vilja påstå att föräldrarna i Seinäjoki är rädda för att deras barn tappar någonting i sitt modersmål om de skulle börja i en helt svenskspråkig klass. I frågan förklarades vad en svenskspråkig klass skulle betyda och vad språkbad i skolan och i dagvård betyder. Överhuvud skulle det vara viktigt att intresset för svenska språket utnyttjas i Seinäjoki så gott man kan, det kan hända att det så kallade språkets momentum är just nu och man bör låta tillfället gå förbi.

I en av enkäterna kommenterar en mamma att:

koululaiset, jotka eivät valitse ruotsia tai muita kieliä koulussa, heille voisi tarjota kielikerhoja, joissa voisi leikkien, pelien ja askartelun muodossa oppia kieliä (för de elever som inte väljer svenska språket eller något annat språk i skolan kunde organiseras språklubbar där eleverna skulle ha möjlighet att lära sig språk via lek, spel och pyssel).

Hon fortsätter med en kommentar som lyfts fram i flera av enkäterna

koska Suomen viralliset kielet ovat suomi & ruotsi, mielestäni meidän kuuluisi hallita molemmat. Ruotsin oppiminen ensimmäiseksi helpoittaisi muiden kielten opiskelua myöhemmin (eftersom Finland har två officiella språk borde alla ha kunskap i båda språken. Det att man lär sig svenska först gör senare inlärn timer av andra språk lättare).

Rädslan för färdigheterna i modersmålet kunde minskas med att ge information om vad t.ex. ett språkbud betyder, hur man tar hänsyn till barnens eget modersmål och vad föräldrarnas roll i inlärn timeren av själva modersmålet är. Denna mamma har en bra idé vilken har använts mera i Amerika än här i Finland. I Amerika har eleverna olika klubbar efter skolan och enligt min åsikt skulle det vara ett bra sätt att lära barnen språk via just lek och pyssel. Andra positiva saker i klubbverksamheten på ett främmande språk är att barnen lär sig att använda språket på ett mer naturligt sätt och kanske glömm er de även strikta regler om grammatik. Jag själv tycker att vi borde lära våra elever att använda språket mera utan att vara rädda för grammatiska fel i talet.

5.6 Föräldrarnas åsikt om nytta av ett annat språk nu och i framtiden

Föräldrarna har en stark känsla för eller motivering om varför de vill lära sina barn ett annat språk. Som jag redan tidigare konstaterat har det mycket att göra med identitet och kultur i Lappland. I Seinäjoki talas mycket om en språkbud eller en kunskap vilket hjälper barnet i framtiden. Några kommentarer vill jag ta upp, därför att de har fått mig att se på nyttan lite olika sätt. Frågan 17 i enkäten där båda föräldrar fyllde i enskilt fick ganska olika svar beroende på vilken verksamhet barnen var med i. En mamma från det enaresamiska språkboet konstaterar att hon vill ge sina barn en stark samisk identitet, i vilken språket har en viktig roll ("Haluan lapsilleni vahvan saamelaisen identiteetin, jossa kieli on tärkeässä osassa"). I många av svaren tas identitet upp. En mamma skriver att hennes man tillhör den generation till vilken föräldrarna inte ville överföra deras språk när finsk politik var det som gällde. Hennes man hade använt språket bara med sin mormor tills han var 11 år gammal ("Mieheni kuuluu siihen sukupolveen, jolle ei vanhemmat halunneet siirtää kieltään suomalaistamispolitiikan ollessa vallalla, hän

käytti kieltä 11-vuotiaaksi asti vain isoäitinsä kanssa”). Jag själv kommer ihåg samma sak när jag var barn på sjuttioalet. När mamma talade svenska med oss, så alla andra att hon förvirrar barnen med många språk. Kanske efteråt kan man konstatera att de föräldrar som inte har brytt sig om kritiken har gett sina barn den bästa gåva som finns, nämligen tvåspråkighet.

I Lappland talas också om fler möjligheter att få arbetsplats, när man kan samiska. I många enkäter kommenteras frågan bara med ett ord och det är arbete. I det enaresamiska språkboet finns det ett svar med ganska pessimistisk syn på framtiden.

Mamman konstaterar att:

Tulevaisuudessa en usko, että enää kovin moni kieltä käyttää, koska vanhimmat ihmiset kuolevat ja myös kieli kuolee. Luulen enemmän että, kieltä tulevaisuudessa ei juuri tarvita, mutta se on hieno perintö vanhemmilta ja isovanhemmilta (I framtiden tror jag att det inte finns många som använder språket därför att äldre människor dör och därefter dör språket. Jag tror mer på att man inte behöver språket i framtiden, men det är ett fint arv från föräldrar och far-/morföräldrar).

I de få svar jag fick från papporna i Enare har en konstaterat att: ”Lapsi saa paremmat työmahdollisuudet, monikielisyys, yhteys yhteisöön. Ei tarvitse olla niinkään hyötyä, kielitaito on itseisarvo” (barnen får bättre arbetsmöjligheter, mångspråkighet, tillhörighet med omgivningen. Det behöver inte vara nytta, språkkunskaper är har ett självvärde).

I språkbadsklubben är svaren lite mera allmänna. En mamma skriver att: ”opiskelu on helpompaa, kiinnostus kieliä kohtaan on herännyt mukavalla tavalla, mistä syntyy ilo opiskella kieliä” (det är lättare att studera, intresset för språket har vaknat på ett trevligt sätt och därav kommer glädjen att lära sig språk). En pappa kommenterar att barnen får ett mångsidig språköra och en annan pappa säger att det gör livet lättare. En av mammor konstaterar att barnen får kanske positiva erfarenheter när man reser utomlands. Och en av mammorna tycker att ”oletan/toivon ruotsista olevan hyötyä myös aikanaan lapsen suunnitellessa omaa tulevaisuuttaan” (jag förväntar mig/önskar att svenska språket är nytta för barnet när han/hon planerar sin framtid). Ett av barnen hade träffande

konstaterat till sin pappa att ” kun minusta tulee rekkakuski, osaan kysyä neuvoa, jos en osaa lastauspaikalle Ruotsissa” (när jag kör långtradare i Sverige kan jag fråga efter hjälp om jag inte hittar vägen till lastningsplatsen). Detta barn kunde alltså redan nu hitta nytta av inlärning av det svenska språket.

I helhet kan jag konstatera efter att jag har läst alla enkäterna att barnens föräldrar ser nytta i språkinlärning. Nyttan är olika i olika familjer, men i alla fall ingen säger att språkbadsklubben eller språkbo inte ger någon nytta till barnen. Nyttan är mer allmän och konkret i Seinäjoki. I framtiden skulle det vara intressant att undersöka barnen i Seinäjoki när de har börjat med svenska i grundskolan eller till och med i gymnasium eller yrkeshögsskola. Jag tror att man kan se nyttan av inläringen av främmande språk först i framtiden. I Enare är det kanske mer enkelt att se nyttan av inläringen. Det är att lära sig omgivningens språk samt föra fram gamla vanor och kultur. Ulla Puoskari-Aikio (2006, 111) skriver i sin rapport att det har blivit allt vanligare att man lära bli tvåspråkiga redan från början i tvåspråkiga äktenskap. Barnen lär sig enligt henne båda språken som ursprungliga modersmål. Föräldrarnas val beror på deras egna åsikter om det samiska språket, kunskaper i samiska och nyttan av språket. Mycket beror enligt henne på viljan och insyn om framtiden.

Enligt min undersökning och de svar vilka jag har gått igenom har jag samma åsikt. För dem som har svarat är språket och framtiden för språket mycket viktigt. Det verkar som om att för denna generation är det mer viktigt att behålla språket än vad det har varit för en generation bakåt. Kanske det samiska språket blir ett modefenomen i framtiden, vem vet? Den yngre generationen är kanske mer stolt över sina rötter och naturligtvis det kan tala mera öppet om sina rötter. Vi ska komma ihåg att det fanns en tid när man inte fick tala eller använda samiska språket och detta har haft följder i det samiska samhället. Ett exempel är att föräldrarna använde finska med sina barn och nu får deras barnbarn utbildning i samiskan när föräldrarna inte kan samiska språket såväl att de skulle kunna förä språket vidare till följande generationer.

6 SLUTDISKUSSION

Jag har i denna undersökning analyserat och diskuterat åsikter om och förväntningar på verksamheten ur olika synvinklar gentemot den svenskspråkiga språkbadsklubben i Seinäjoki och i den enaresamiska och skoltsamiska språkboverksamheten i Enare. Resultaten baserar sig på intervjuer med verksamhetsledare och enkäter till föräldrar. Jag har också försökt att förklara hurdan påverkan språkbadsklubben eller språkboverksamheten har för barnens sätt att använda språket hemma med syskonen, föräldrar osv. Det har också varit viktigt för mig att ta upp föräldrarnas kommentarer om verksamheten och språkinläring i allmänhet.

Aikio-Puoskari (2006:111) konstaterar att samiskt språkbad kanske är den enda realistiska möjligheten som finns om man vill stoppa en utveckling som leder till att samiskan försvinner. Hon konstaterar också att samiskans ställning i framtiden beror på hur mycket man kan använda samiska och hur mycken nytta man har av inläringen av samiska. Enligt det som har framkommit i min undersökning är åsikten den samma hos barnens föräldrar i Enare har. Språkboverksamheten har en betydande och viktig roll i revitaliseringen av de samiska språken och kulturen. I nästan varje enkät konstateras hur viktigt det är att lära den nya generationen det språk som har talats av deras förfäder. Föräldrarna vill göra sitt bästa för att språket inte skall försvinna och speciellt önskar de att skoltsamiska traditioner skall överföras till kommande generationer.

Språkbad eller språkbo, det spelar kanske sist och slutligen inte någon roll. Viktigast är att stöda barnen i deras inläring av ett annat språk. Som Lenore Arnberg (1987, 82-83) skriver i sin bok har både vuxna och lekkamrater en oerhört viktig betydelse när ett barn lär sig ett andraspråk. Hon skriver att barn lär sig olika sätt att uttrycka sina tankar och i allmänhet andra uttryck för samma sak av vuxna. Enligt henne är det viktigt att barnen hör också vuxenspråk. De vuxna som arbetar med barn både i språkbad och språkbo har alltså en betydelsefull roll. Barnen lär sig efter vuxna modeller och får modell för språket av dem. Vuxna ska veta vad de gör och hur de lär barnen. Därför är det mycket viktigt att vi har utbildade lärare både i språkbad och språkbo.

Olthuis (2003,572) konstaterar att det är oerhört viktigt för språkets framtid att behålla språkboet eller gruppdaghemmet på enaresamiska. Om man ger upp nu betyder det att hela språket och den enaresamiska kulturen försvinner om hundra år. Hon konstaterar också att revitaliseringen av ett språk är en lång process och att den tar tid. Hennes åsikt är att när den här generationen som nu har varit med i språkboet får egna barn och lär sina barn enaresamiska kan man säga att språket har gått vidare till nästa generation. Det som är glädjande är att under den tid som jag har använt till undersökningen har Enare kommun grundat två nya språkbon i enaresamiskan (Inarin kunta 2011) och enligt Saami Nu'ett ett nytt skoltsamiskt språkbo till Sevettijärvi. Intresset för den nya verksamheten har varit stort och de som har varit aktiva på rätt sätt är nog lärarna i språkbo, det konstateras också i många av enkäterna. Det skulle vara oerhört viktigt att få mera barnprogram på samiska (alla samiska språk) samt dvd-skivor på samiska, speciellt på skoltsamiska. Bristen på material är stort och enligt min undersökning saknas det material. Lärarna i skolorna samt i språkbona är tvungna att vara mycket kreativa, när de hittar på läromaterial. Lärare i det skoltsamiska språkboet konstaterade också i sin e-post hur svårt det är att även hitta människor som kommer och lär barnen om gamla vanor och traditioner. I det skoltsamiska språkboet har vanor en stor betydelse samt för religionen.

År 2010 gjorde Elina Joupperi ett konstverk, faktiskt en installation om alla människor som talar enaresamiska som modersmål. Hon hade fått 245 människor med i installationen, 30 ville inte medverka i installationen. Hon presenterade installationen i Torneå sommaren 2010 och enligt hennes egna ord, kan man faktiskt se hur det finns lite människor som talar enaresamiska som modersmål. Man kan också tydligt se att det fattas en generation, 80 % av människorna är över 60 år och antalet barn är ett tjogotal och bara några i vuxen ålder. Hennes fråga i tidningen Apu var, om språket överförs till följande generationer (Lehtola 2010). Kanske vi skulle behöva konkreta åtgärder så att vi skall förstå vad det menar när ett språk är hotat. Matti Morottaja säger i samma artikel att svårigheten med språkboverksamheten är verkligen finansiering. Pengar från staten ges bara för ett år i taget. Morottaja tycker att framtiden verkar ljusare, men språket är inte räddat. Han säger att de ska satsa ännu mer och starkt på barn- och ungdomskultur.

Det som framgår klart i min undersökning är att det kulturella behovet att lära sig samiska i språkboet både på enaresamiska och skoltsamiska är mycket stort. Genom språkboverksamheten försöker man behålla båda samiska språken och kulturen levande och föräldrarna har därför valt språkbo för sina barn. Det är också klart enligt svaren att barnen lär sig inte bara språket utan också samiska vanor och kultur. I den skoltsamiska språkboverksamheten spelar religionen dessutom en viktig roll och religiösa vanor utlärs i samma sammanhang som språk och kultur. I den svenskspråkiga språkbadsklubben är det mera viktigt för föräldrarna att ge sina barn kontakt med ett annat språk. Den svenskspråkiga kulturen var inte så viktig, mera gäller det att barnen kan få nytta av språkbadsklubben när de börjar läsa främmande språk i skolan och speciellt svenska. Föräldrarna ville att barnen blir mera öppna för olika språk och människor. Skillnaderna i vad som är viktigt för föräldrarna beror enligt min åsikt beror säkert på föräldrarnas bakgrund. I de samiska språkbona har en stor del av föräldrarna samiska rötter och på grund av olika orsaker har de själva inte lärt sig språket eller kulturen. Bara få av de föräldrar som har sina barn i språkbadsklubben har svenskspråkiga rötter och därför är deras åsikt om språkbadsklubben annorlunda. Det är också viktigt att komma ihåg i detta sammanhang att i Enare har verksamheten att göra med att rädda ett språk och kultur, medan i Seinäjoki handlar det mera om att lära sina barn olika språk och ge barnen språkliga kunskaper för framtiden.

Man borde kanske ta bättre hänsyn till när man gör studieplanen för blivande språkbadslärare att det är också viktigt att tala om kultur och vanor och hur man lär ut dessa till barn och elever. Kanske det skulle vara klokt att i framtiden ha både samisk och svenskstuderande i samma utbildning för språkbadsprogram för att försäkra sig om att vi lär våra barn i Finland på samma sätt trots olika vanor och kulturer. De utbildade språkbadslärarna har möjlighet att använda alla de kunskaper de får från utbildningen samt pröva olika metoder och tekniker. Jag tycker att det behövs mycket mer samarbete mellan språkbadslärare i Finland. En kan hitta på ett effektivt sätt att lära elever någonting och det skulle vara oerhört viktigt att dela informationen med andra runt om Finland så att alla inte själva behöver hitta lösningar på olika problem eller undervisningsfrågor.

Glädjande nyheter är att fem kanslichefer från finansministeriet, arbets- ja näringslivsministeriet, undervisnings- och kulturministerit och speciellt justitieministeriet har börjat skaffa permanent finansiering till språkboversamhet för enare-, nord- och skoltsamiskan. (YLE, 2010) Enligt justitieminister Anna-Maja Henriksson behöver man alla möjliga parter när man revitaliserar det samiska språket. Enligt henne är det oerhört viktigt att både statliga och kommunala myndigheter, sametinget och samiska föreningar samt de som talar språket arbetar tillsammans för att hitta ett stabilt och effektivt sätt. Justitieminister Henriksson påpekar att man ska komma ihåg att samerna har grundlags rätt till eget språk och egen kultur och att denna rätt gäller hela landet. Enligt ministern ska man speciellt försäkra sig om att alla samiska barn i hela Finland har en verklig möjlighet att lära sig sitt språk och sin kultur (Samediggi 2011). För mig som har läst mycket om detta tema under mitt undersökningsprojekt är det glädjande att läsa att staten äntligen har förstått hur viktigt ett eget språk är också för våra samiska minoriteter.

Glädjande för mig är också att det har hänt rätt mycket förbättringar när det gäller samiska minoriteter. Undervisnings- och kulturministeriet (2014) har år 2012 bestämt om åtgärder för att stimulera det samiska språket. I dessa åtgärder konstateras bl.a. att språkboversamheten, som har visat sig vara en effektiv åtgärd för att stimulera språk, etableras och utvidgas samt att dagvård finns tillgänglig på det sätt som lagen förutsätter. I samma sammanhang ska undervisningen i samiska utvecklas i hela landet och ett system som stödjer undervisning i samiska som utnyttjar fjärranslutning tas i bruk. Arbetsgruppen har också hävdad att det behövs särskilda åtgärder för att stimulera skoltsamiskan så att användningen av språket ökar och det studeras mera. Det som har framkommit starkt i min undersökning är att det finns ganska litet material på samiska. Därför är det också viktigt att arbetsgruppen har bestämt att radio-, tv- och webbinnehållet på samiska utökas betydligt. Och att språkvården, inspelningarna och forskningen vad gäller samiskan utvecklas samt att stödet till samisk konst och kultur utökas. Viktigt är också att de har föreslagit konkreta åtgärder för att nå de mål de ställer i åtgärdsprogrammet.

Det är synd hur lite vi i andra delar av Finland vet om samerna, deras språk och vanor. Under detta projekt har jag många gånger känt mig på sätt och vis helt omedveten om hur samerna lever. Jag har lärt mig att språk och kultur är mycket viktiga för dem. Det finns till exempel många saker i fiske om vilka åtminstone jag inte visste någonting om. I olikheterna ser man tydligt hur långt land Finland egentligen är och det är just olika vanor som har uppstått till exempel på grund av att längden på vintern är helt annan i Enare än i Vasa. Det skulle vara mycket viktigt att alla lära sig mer om vår samiska minoritet liksom också om vår finlandssvenska minoritet. Bara genom att känna varandra bättre kan vi minska fördomar som vi har mot varandra.

Det finns mycket att göra för det samiska språket men också för det finlandssvenska språket och ur din synvinkel är vi tvungna att sprida ut hur effektiv och bra metod språkbud, språklubb och språkbo är för att lära barn om både språk och kultur. Bara genom att majoriteten lär sig om minoritetens kultur och språk, kan man skaffa respekt och minska rasismen mot andra främmande kulturer. Jag tycker också efter denna undersökning att i finska skolor borde man mer och mer koncentrera sig på att barnen lär sig språk via kultur och vanor och inte bara via grammatik. Det viktigaste för alla samiska språk och finlandssvenskan är ju att vi får människor att använda språket. Det är viktigt att tala och läsa språk, grammatiken är enligt min åsikt först nummer tre på listan. Nu har en diskussion om tvåspråkiga skolor påbörjats och för mig som finlandssvensk låter det som en verkligen bra idé. Speciellt om vi tänker på attityder mot andra språkgrupper och kulturella skillnader. När jag har följt elever i dag t.ex. barn till vänner, är jag orolig för att det är nästan ett slags modefenomen eller en tävling om vem som har det sämsta vitsordet i svenska. Och det samma gäller i fråga om att skriva eller inte skriva svenska när man tar studenten. En enkel lösning skulle just vara tvåspråkiga skolor för att barn i finskspråkiga omgivningar skulle se att det svenska språket behövs och att det är viktigt att lära sig svenska. Seinäjoki skulle vara en bra plats att pröva på hur en tvåspråkig skola skulle fungera om man vill ha en svenskspråkig klass och inte en språkbudsklass.

I nationalspråkstrategin (2014) konstateras att språkbudet har visat sig vara en framgångsrik undervisningsmetod. Enligt den är de finskspråkiga elever som är i

svenskspråkigt språkbåd på samma språkliga nivå i svenska som svenskspråkiga barn. Förresten har de finskspråkiga elever i genomsnitt något bättre kunskaper i modersmålet än barn som går i en finskspråkig skola. I nationalspråkstrategin påpekas också att språkbådselever förhåller sig positivt till andra språk och kulturer. Det är nog synd att de finns så få kommuner vilka erbjuder språkbåd i Finland trots de positiva resultaten i språkbåd. Det konstateras också i nationalspråkstrategin att inte ett enda lågstadium har tagit i bruk tidigt fullständigt språkbåd trots inlärningsresultaten. Också bristen på behöriga språkbådslärare gör det svårt att utvidga språkbådsundervisningen. Och vad är ännu svårare att förstå är att i dag ingen sådan språkbådsläroarutbildning där man får behörighet i språkbådsundervisning i svenska under grundexamensskedet ordnas längre. Jag själv tror att språkbåd är absolut en av de bästa undervisningsmetoder när det gäller attityder mot språk och kultur. Glädjande är det att det påpekas i nationalspråkstrategin att språkbådsverksamheten stöder inlärningen och utmärka kunskaper i nationalspråken.

Det är väl lätt att konstatera att både i språkbo och språkbåd är målet att barnen blir tvåspråkiga. Att de kan använda båda språken så bra att de inte behöver översätta ord och fraser i tankarna. Utifrån mina egna erfarenheter av en tvåspråkig familj vet jag, att när man kan språket så bra att man kan flytande byta från ett språk till ett annat, känner man sig tvåspråkig. I nationalspråkstrategin (2014) konstateras att goda kunskaper i språk är nyckeln till användning av språk och till en livskraftig tvåspråkighet. Det är också viktigt att de har påpekat i strategin att undervisningen ska utvecklas så att den mer än tidigare tar fasta på kommunikativa färdigheter. Vi ska lära våra barn att tala och använda språk och inte bara fastna i grammatiken, vilken är nog viktig men språkliga kunskaper är viktigare enligt min opinion.

Jag anser att nationalspråkstrategin (2014) är bra för svenska språket i Finland. Det att samhället tar initiativ och att de strävar till att båda våra nationalspråk (finska och svenska) syns, hörs och accepteras är ett bra steg framåt. Finland har ansvar för att de båda språk har de bra, lever och utvecklas. Som det konstateras i strategin är det viktigt att utbildningen i Finland skapar en grund för gedigna språkkunskaper. Och att användning av de båda nationalspråken stöds. Vi behöver alla våra språk i Finland,

finska, svenska och de samiska språk. Språkkunskaper håller dörren faktiskt öppen för så många alternativ som möjligt för var och en.

Efter min undersökning är jag ännu säkrare på att språkbad är ett bra och effektivt sätt att lära barnen språk. Som en mamma sade i min undersökning, barn är limpapper och språket fastnar annorlunda när barnen är små. I denna undersökning hittade jag små skillnader mellan språkbadsklubb och språkbo, men viktigt är att barnen får kontakt med olika språk före skolan. Enligt min åsikt är det verkligen viktigt att ge barnen en bas för språkinläring i god tid och samtidigt hjälper det kanske i fråga om attityder till språkinläringen i framtiden. Och som jag redan tidigare har konstaterat, viktigast är att lära barnen använda språk. Vi ska också komma ihåg vad en mamma från det enaresamiska språkboet skrev: ”Uskon, että monikielinen/-kulttuurinen ihminen on avarakatseisempi toisia ihmisiä kohtaan” (Jag tror att en mångspråkig/-kultur person är mera öppen för mångkulturell andra människor). Det är väl den viktigaste saken vad vi kan lära våra barn i denna mångkulturella värld.

LITTERATUR

- Aikio-Puoskari, Ulla (2006). *Raportti saamelaisopetuksesta Pohjoismaiden peruskouluissa. Pohjoismainen vertailu opetuksen perusedellytysten näkökulmasta*. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.
- Aikio-Puoskari, Ulla (2007). *Saamelaisopetus osana suomalaista peruskoulua – kielenvaihdoksen vai revitalisaation edistäjä? Sámit, sánit, sátnehámit. Riepmočála Pekka Sammallahti miessemánu 21.beaivve 2007*. Helsinki: Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia 235. s.73-84.
- Aikio-Puoskari, Ulla & Skutnabb-Kangas, Tove (2007). *When few under 50 speak the language as a first language: linguistic human rights and linguistic challenges for endangered Saami languages. Proceedings of the conference in language revitalization, Inari, Finland, November 14-15, 2002*. Report 1/2007 Nordic Sámi Institute 2007. s. 9-63.
- Arnberg, Lenore (1987). *Tavoitteena kaksikielisyys*. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.
- Baker, Colin (1997). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Björklund, Siv, Martina Buss, Christer Laurén & Karita Mård (1998). *Kielikylypy kielenopettajana*, 171–185. I: *Kielikoulutus Suomessa*. Red. Sauli Takala & Kari Sajavaara. Jyväskylä:Jyväskylän yliopisto.
- Buss, Martina & Mård, Karita (1999). *Ruotsin ja suomen kielen kielikylyyn kartoitus Suomen peruskouluissa lukuvuonna 1998/1999*. Vasa. Lånat 30.11.2006. <http://lipas.uwasa.fi/julkaisu/selvityksia/selvityksia46.pdf>
- Facta 2001 (1989). Porvoo: Graafiset laitokset.
- Grundlagen (1999) [online]. [Citerat 30.10.2007]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=grundlagen>
- Henrikson Anna-Maja (2011). Puhe Saamen kielen elvyttämistä käsittelevässä seminaarissa 13.9.2011 [online]. [Citerat 28.9.2011]. Tillgänglig: http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=515&Itemid=39
- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2004). *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.

- Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (2006). *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy.
- Inarin kunta (2011). Päivähoitopalvelut [online]. [Citerat 28.11.2011]. Tillgänglig: <http://www.inari.fi/fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/paivahoito/palvelut.html>
- Koskinen, Katja (2007). *Språkbadsklubben i Seinäjoki – En enkätundersökning om attityder och förväntningar bland föräldrarna*. Opublicerad kandidatavhandling i svenska språket. Vasa universitet.
- Lag om statsandelar till kommunerna 20.12.1996/1147
- Laurén, Christer (1999). *Språkbad: forskning och praktik*. Vaasa:Vaasan yliopisto.
- Laurén, Christer (2000). *Kielen taitajaksi. Kielikylpy käytännössä*. Jyväskylä:Atena.
- Lehtola, Jorma (2010). Uhan alla. *Apu* 27.5.2010
- Lehtola, Veli-Pekka (1997). *Saamelaiset – historia, yhteiskunta, taide*. Jyväskylä:Gummerus kirjapaino.
- Mård, Karita (1994). Millainen lapsi hakeutuu kielikylpyyn Suomessa. I: *Kielikylpy: kahden kielen kautta monikielisyteen*, 71 - 85. Red. Christer Lauren. Vaasa:Vaasan yliopisto.
- Mård, Karita (2002). *Språkbadsbarn kommunicerar på andra språket: fallstudier på daghemsnivå*. Vaasa:Universitaes Wasaensis. Lånat 30.11.2006. <http://lipas.uwasa.fi/julkaisu/acta/acta100.pdf>
- Olthuis, Marja-Liisa (2003). Uhanalaisen kielen elvytys: esimerkkinä inarinsaame. I tidningen Virittäjä 4/2003, s.568-579
- Pasanen, Annika (2003). *Kielipesä ja revitalisaatio. Karjalaisten ja Inarinsaamelaisten kielipesätoiminta*. Pro gradu –tutkielma. Suomalais-ugrilainen laitos. Helsingin yliopisto.
- Pasanen, Annika (2009). Inarinsaamen kielipesän toiminta. E-post till Katja Koskinen 1.2.2009.
- Peltola, Eija (1994). Vanhempien näkemys: Kielikylvylläkö suu puhtaaksi? I boken: *Kielikylpy: kahden kielen kautta monikielisyteen*, 111 - 122. Red. Christer Lauren. Vaasa:Vaasan yliopisto.
- Pitkänen, Sanna (2006). Seinäjoella kylvetään syksyllä ruotsin kielellä. *Pohjalainen* 20.6.2006

- Saame virtuaalikouluhanke (2007) [online]. [Citerat 11.11.2007]. Tillgänglig: <http://www.peda.net/veraja/saame>
- Saa'mi Nue'tt ry (2011) [online]. [Citerat 28.9.2011]. Tillgänglig: <http://www.saaminuett.fi>
- Samediggi (2011) [online]. [Citerat 28.9.2011]. Tillgänglig: <http://www.samediggi.fi>
- Samimuseum (2014) [online]. [Citerat 14.4.2014]. Tillgänglig: <http://www.samimuseum.fi/saamjiellem/index.html>
- Samerådet (2008) [online]. [Citerat 4.1.2008]. Tillgänglig: <http://www.saamicouncil.net>
- Samiska språklagen (2003) [online]. [Citerat 30.10.2007]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20031086>
- Sandqvist, Johanna (2006). Ska lära Seinäjokibarn svenska. *Vasabladet* 20.6.2006.
- Sarmavuori, Katri (1982). *Lasten kielen oppiminen*. Helsinki: Kyriiri Oy.
- Semenoff, Pirjo (2009). Skoltsamisk språkbo. E-post till Katja Koskinen 11.2.2009
- Siida (2007). Saamelaismuseum ja Lapin luontokeskus [online]. [Citerat 30.10.2007]. Tillgänglig: <http://www.siida.fi/anaras>
- Social- och hälsovårdsministeriet (2008) [online]. [Citerat 4.2.2008]. Tillgänglig: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/omakieli/saamelaiset.htm>
- Social- och hälsovårdsministeriet (2011) [online]. [Citerat 30.11.2011]. Tillgänglig: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/omakieli/saamelaiset.htm>
- Swanström, Taija (2006). *"Vilka vägar leder till språkbåd" – Om valet av språkbådsskola i Åbo*. Opublicerat lic. manus. Åbo akademi.
- Te Kohanga Reo (2008) [online]. [Citerat 4.2.2008]. Tillgänglig: <http://www.kohanga.ac.nz>
- Tetzchner, Stephen von (2005). *Utvecklingspsykologi, barn- och ungdomsåren*. Studentlitteratur.
- Turenus, Irene (2006). Låiskahduksia kylpyläkaupungissa. *Ilkka* 21.6.2006
- Undervisnings- och kulturministeriet (2012) [online]. [Citerat 14.4.2014]. Tillgänglig: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Saamen_kieli.html
- Valli, Raine (2001). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. Jyväskylä:PS-Kustannus.

Valtioneuvoston kanslia (2014). Nationalspråkstrategin [online]. [Citerat 14.5.2014].
Tillgänglig: <http://vnk.fi/julkaisut/listaus/julkaisu/fi.jsp?oid=373031>

YLE (2009). Oddasat 18.9.2009.

YLE (2010) [online]. [Citerat 28.9.2011] Tillgänglig:
http://yle.fi/sapmi/uutiset/2010/06/kansliapaallikot_haluavat_saamenkielille_kielipesille_pysyvan_rahoituksen_1782530.html

Bilaga 1. Exempel på föräldraenkäten

VAASAN YLIOPISTO

Pohjoismaisten kielten laitos

Arvoisat kielikylpykerhon lasten vanhemmat

Opiskelen kolmatta vuotta työni ohessa ruotsin kieltä ja kielikylpyä Vaasan yliopistossa. Teen Pro Gradu-työni kielipesätoiminnasta. Kandidaatintyössäni tutkin Seinäjoella toimivaa kielikylpykerhoa ja sen toimintaa. Kyseisessä tutkimuksessani selvitin millaisin taustoin ja tavoittein kerhoon on hakeuduttu. Koska lasten kielten oppiminen ja opettaminen kiinnostaa minua hyvin paljon, haluan jatkaa tutustumalla kielipesän toimintaan ja sen toiminnan tavoitteisiin ja taustoihin.

Oheinen lomake on rakennettu siten, että siinä tiedustellaan ensin yleisiä taustatietoja lapsestanne/lapsistanne. Seuraavat kysymykset keskittyvät kerholapsenne kielenkäyttöön kerhon ulkopuolella. Näissä kysymyksissä painottuvat saamen kieleen liittyvät kontaktit. Kielenkäyttökysymysten jälkeen lomakkeessa tiedustellaan kielipesän valintaan liittyviä odotuksia. Lomakkeen lopussa on kaksi erillistä taustatietolomaketta, toinen äidin ja toinen isän täytettäväksi. Lomake on aika pitkä, jotta saisin riittävästi aineistoa molempiin tutkimukseeni. Toivon teidän käyttävän aikaanne kysymysten läpikäyntiin huolella. Näin sekä te että lapsenne ja kielipesä hyötyvät tutkimuksesta eniten.

Mikäli teillä on kerhossa useampia lapsia, yhden lomakkeen täyttäminen riittää. Tosin pyytäisin teitä mainitsemaan lomakkeen osiossa, joka koskee lapsen kielitaustaa, että teillä on useampi lapsi kerhossa mukana. Eritelkää tarvittaessa vastauksissanne kullekin lapselle ominaiset kielenkäyttötavat.

Voitte halutessanne vastata lomakkeeseen nimettöminä. Yksittäiset vastauksenne jäävät ainoastaan minun sekä työni ohjaajan tietoon. Käsittelen tutkimuksessani vastauksianne luottamuksellisesti. Tulen tarvittaessa mielelläni kertomaan tutkimukseni tuloksista teille vanhemmille.

Lomakkeen lopussa teiltä kysytään suostutteko myöhemmin mahdollisesti henkilökohtaiseen haastatteluun koskien tutkimustani. Tämän haastattelun ajankohta on aikaisintaan ensi syksynä. Mikäli olette halukas keskustelemaan kanssani aiheesta lisää, pyydän teitä täyttämään yhteystietonne lomakkeen loppuun.

Mikäli teillä on kysyttävää voitte olla yhteydessä minuun joko puhelimitse p. 050-522 8567 (klo 17.00 jälkeen) tai sähköpostilla: katja.koskinen@uwasa.fi. Työtäni ohjaa Vaasan yliopistossa ruotsin kielikylvyn professori Siv Björklund, jonka tavoitatte puhelimitse p.06-324 8818 tai sähköpostilla sivb@uwasa.fi. Myös hän vastaa mielellään teitä askarruttaviin kysymyksiin tutkimuksessani.

Pyydän teitä palauttamaan lomakkeen kielipesän ohjaajalle 1.3.2009 mennessä.

Kiitos avustanne ja aurinkoista kevättä!

Ystävällisin terveisin

Katja Koskinen

VAASAN YLIOPISTO
Pohjoismaisten kielten laitos

KYSELYLOMAKE

Lapsen taustatiedot

1. Lapsen sukupuoli ☐ poika ☐ tyttö

2. Lapsen virallinen äidinkieli _____

3. Lapsen syntymävuosi _____

4. Lapsen kotikieli/kotikielet _____

5. Lapsella on _____ sisarusta.

Lapsi on sisaruksista ☐ vanhin ☐ nuorin ☐ ei vanhin eikä nuorin

6. Onko lapsi ollut saamenkielisessä hoidossa aikaisemmin ?

☐ kyllä ☐ ei

Kuinka kauan?

7. Onko lapsi asunut kaksikielisellä/saamenkielisellä alueella Suomessa?

☐ kyllä ☐ ei

Missä ja kuinka kauan?

Lapsen kielenkäyttö kielikylpykerhon ulkopuolella

8. a) Mitä kieltä lapsi pääasiassa puhuu äitinsä kanssa? _____

b) Puhuuko hän joskus saamea äitinsä kanssa? ☐ kyllä ☐ ei

c) Jos vastasit kyllä, kumman aloitteesta saamen puhuminen yleensä tapahtuu?

☐

äidin

☐

lapsen

d) Kuinka usein lapsi puhuu äitinsä kanssa saamea ?

päivittäin ☐viikoittain ☐kuukausittain ☐harvemmin ☐

e) Esimerkiksi minkälaisissa tilanteissa ja mistä aiheista lapsi puhuu äitinsä kanssa saamea?

9. a) Mitä kieltä lapsi pääasiassa puhuu isänsä kanssa? _____

b) Puhuuko hän joskus saamea isänsä kanssa?

kyllä ☐ei ☐

c) Jos vastasit kyllä, kumman aloitteesta saamen puhuminen tapahtuu?

isän ☐lapsen ☐

d) Kuinka usein lapsi ja isä puhuvat saamea keskenään ?

päivittäin ☐viikoittain ☐kuukausittain ☐harvemmin ☐

e) Esimerkiksi minkälaisissa tilanteissa ja mistä aiheista lapsi puhuu isänsä kanssa saamea?

10. a) Mitä kieltä lapsi pääasiassa puhuu sisarustensa kanssa? _____

b) Puhuuko hän joskus sisarustensa kanssa saamea?

kyllä ☐ei ☐

c) Jos vastasit kyllä, kenen aloitteesta saamen puhuminen yleensä tapahtuu?

d) Kuinka usein lapsi ja sisarukset puhuvat keskenään saamea ?

päivittäin ☐ viikoittain ☐ kuukausittain ☐ harvemmin ☐

e) Esimerkiksi minkäläisissä tilanteissa ja mistä aiheista lapsi puhuu sisarustensa kanssa saamea?

11. Mitä kieltä lapsi puhuu isovanhempiensa kanssa? Mikäli hän puhuu jonkun kanssa (myös) saamea, mainitse kuinka usein.

Äidinäiti: _____

Äidinisä: _____

Isänäiti: _____

Isänisä: _____

12. Mitä kieliä lapsi puhuu kavereidensa

kanssa? _____

Mikäli hän puhuu jonkun kaverin kanssa saamea, mainitse kuinka usein ja minkäläisissä tilanteissa ?

13. Mitä kieliä lapsen harrastuksissa käytetään?

Mikäli hän käyttää saamea, kuinka usein hän osallistuu kyseiseen harrastukseen?

päivittäin ☐ viikoittain ☐ kuukausittain ☐ harvemmin ☐

14. a) Luetaanko lapselle saamenkielisiä kirjoja tai lehtiä?

kyllä ☐

ei ☐

b) Jos luetaan, kuinka usein

päivittäin ☐

viikoittain ☐

kuukausittain ☐

harvemmin ☐

c) Kuka lukee?

15. a) Katseleeko lapsi saamenkielisiä TV-ohjelmia?

kyllä ☐

ei ☐

b) Jos katsoo, kuinka usein ?

päivittäin ☐

viikoittain ☐

kuukausittain ☐

harvemmin ☐

c) Esimerkiksi mitä ohjelmia?

16. a) Katseleeko lapsi saamenkielisiä videoita ja DVD-elokuvia?

kyllä ☐

ei ☐

b) Jos katsoo, kuinka usein

päivittäin ☐

viikoittain ☐

kuukausittain ☐

harvemmin ☐

c) Esimerkiksi mitä videoita ja DVD-elokuvia?

17. a) Kuunteleeko lapsi saamenkielisiä radio-ohjelmia tai musiikkia?

kyllä ☐ ei ☐

b) Jos kuuntelee, kuinka usein ?

päivittäin ☐ viikoittain ☐ kuukausittain ☐ harvemmin ☐

c) Esimerkiksi mitä radio-ohjelmia tai musiikkia?

18. Onko lapsi matkustellut kaksikielisillä alueilla Suomessa?

kyllä ☐ ei ☐

Esimerkiksi missä ja kuinka monta kertaa?

19. Kuuleeko lapsi vanhempiensa puhuvan saamea muiden ihmisten kanssa, esim. kotona, kylässä tai puhelimesta?

kyllä ☐ ei ☐

Esimerkiksi missä tilanteissa ja kuinka usein?

20. Kuuleeko lapsi joidenkin muiden puhuvan saamea, esim. naapureiden, kavereiden tuttavaperheenjäsenten jne.?

kyllä ☐ei ☐

Esimerkiksi missä ja kuinka usein?

21. Onko kielipesä vaikuttanut lapsen kielen käyttöön kielipesän ulkopuolella?

kyllä ☐ei ☐

Esimerkiksi millä tavoin?

Kielipesävalinnan taustat ja odotukset

22. Miten saitte tietää kielipesästä?

23. Miksi valitsitte lapsellenne kielipesän ?

24. a) Kuinka usein lapsenne osallistuu kielipesään?

25. Mitä odotatte kielipesältä ?

a) toiminnan suhteen

b) kielitaidon suhteen

c) saamenkielisen kulttuurin suhteen

26. Oletteko tyytyväisiä kielipesän tämän hetkiseen toimintaan

kyllä ☐

ei ☐

Perustelkaa vastauksenne

27. Oletteko tyytyväisiä kielipesän laajuuteen ?

kyllä ☐

ei ☐

Perustelkaa vastauksenne

28. Jos saisitte valita lapsellenne mieluisimman vaihtoehdon eri mahdollisuuksista oppia saamea, niin missä suhteessa teitä kiinnostaisivat seuraavat vaihtoehdot ?

a) saamenkielinen kerho (muutama tunti, pari kertaa viikossa)

paljon ☐

jonkin verran ☐

ei lainkaan ☐

b) saamenkielinen päiväkotiryhmä

paljon ☐

jonkin verran ☐

ei lainkaan ☐

c) saamenkielinen koululuokka (kaikki opetus saameksi koko perusopetuksen ajan)

paljon ☐

jonkin verran ☐

ei lainkaan ☐

d) kielikylpy (päiväkotikieliseksi, koulussa opetus osittain suomeksi ja osittain saameksi)

paljon ☐

jonkin verran ☐

ei lainkaan ☐

e) jokin muu vaihtoehto, mikä

Perustelkaa vastauksenne

Kiitos!

ÄITI TÄYTTÄÄTaustatiedot

1. Syntymävuosi: _____

2. Virallinen äidinkieli: _____

3. Onko virallinen äidinkielesi ollut joskus toinen?
Mikä? _____

4. Koulutustausta

☐ peruskoulu-, kansakoulu-, kansalaiskoulu- ja
/tai keskikoulututkinto

☐ ylioppilastutkinto

☐ ammatillinen tutkinto

☐ yliopisto- tai korkeakoulututkinto

5. Ammatti

Kielenkäyttö

6. Mitä kieliä puhuit lapsuudenkodissasi?

Mikäli saamea, kenen kanssa?

7. Onko sinulla (ollut) suomenruotsalaisia tai skandinaavisia ystäviä?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä kieltä puhu(i)t heidän kanssaan?

8. Mitä kieliä käytät työssäsi?

Kuinka usein käytät saamea (päivittäin, viikottain, kuukausittain vai harvemmin) ?

Kenen kanssa puhut saamea työssäsi?

Kirjoitatko saameksi työssäsi?

Käytätkö saamenkielistä ammattikirjallisuutta?

Oletko joskus aikaisemmin käyttänyt saamea työssäsi?

9. Käytätkö saamenkielisiä tiedotusvälineitä (TV, radio, sanomalehdet, Internet)?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä ja kuinka usein?

10. Seuraatko saamenkielisiä kulttuuripalveluita (teatteri, musiikki, kirjat, elokuvat)?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä ja kuinka usein?

11. Oletko joskus asunut kaksikielisellä alueella Suomessa?

kyllä ☐

ei ☐

Missä ja kuinka kauan?

12. Oletko matkustellut kaksikielisellä alueilla Suomessa?

kyllä ☐

ei ☐

Missä ja kuinka usein?

Liittyvätkö matkat työhön vai vapaa-aikaan?

Mitä kieltä käytät matkoillasi?

13. Onko sinulla saamelaisia sukujuuria?

kyllä ☐

ei ☐

Kuka on lähin saamenkielinen sukulaisesi ylenevässä polvessa?

Minä vuonna hän on syntynyt?

14. Miten tärkeänä pidät saamenkielen taitoa?

15. Miten tärkeänä pidät kielitaitoa yleensä?

16. Mitä hyötyä sinulle on (ollut) saamenkielen taidosta?

17. Mitä hyötyä uskot saamen kielestä olevan lapsellesi nyt tai tulevaisuudessa?

18. Kirjoita tähän, jos sinulla on muita ajatuksia tai kommentteja liittyen aiheeseen.

Olen tarvittaessa valmis haastatteluun koskien lapseni kielipesäkokemuksia:

Nimi _____

Osoite _____

Puhelin _____

Sähköposti _____

ISÄ TÄYTTÄÄTaustatiedot

1. Syntymävuosi: _____

2. Virallinen äidinkieli: _____

3. Onko virallinen äidinkielesi ollut joskus toinen?
Mikä? _____

4. Koulutustausta

☐ peruskoulu-, kansakoulu-, kansalaiskoulu- ja
/tai keskikoulututkinto

☐ ylioppilastutkinto

☐ ammatillinen tutkinto

☐ yliopisto- tai korkeakoulututkinto

5. Ammatti

Kielenkäyttö

6. Mitä kieliä puhuit lapsuudenkodissasi?

Mikäli saamea, kenen kanssa?

7. Onko sinulla (ollut) suomenruotsalaisia tai skandinaavisia ystäviä?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä kieltä puhu(i)t heidän kanssaan?

8. Mitä kieliä käytät työssäsi?

Kuinka usein käytät saamea (päivittäin, viikottain, kuukausittain vai harvemmin) ?

Kenen kanssa puhut saamea työssäsi?

Kirjoitatko saameksi työssäsi?

Käytätkö saamenkielistä ammattikirjallisuutta?

Oletko joskus aikaisemmin käyttänyt saamea työssäsi?

9. Käytätkö saamenkielisiä tiedotusvälineitä (TV, radio, sanomalehdet, Internet)?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä ja kuinka usein?

10. Seuraatko saamenkielisiä kulttuuripalveluita (teatteri, musiikki, kirjat, elokuvat)?

kyllä ☐

ei ☐

Mitä ja kuinka usein?

11. Oletko joskus asunut kaksikielisellä alueella Suomessa?

kyllä ☐

ei ☐

Missä ja kuinka kauan?

12. Oletko matkustellut kaksikielisellä alueilla Suomessa?

kyllä ☐

ei ☐

Missä ja kuinka usein?

Liittyvätkö matkat työhön vai vapaa-aikaan?

Mitä kieltä käytät matkoillasi?

13. Onko sinulla saamelaisia sukujuuria?

kyllä ☐

ei ☐

Kuka on lähin saamenkielinen sukulaisesi ylenevässä polvessa?

Minä vuonna hän on syntynyt?

14. Miten tärkeänä pidät saamenkielen taitoa?

15. Miten tärkeänä pidät kielitaitoa yleensä?

16. Mitä hyötyä sinulle on (ollut) saamenkielen taidosta?

17. Mitä hyötyä uskot saamen kielestä olevan lapsellesi nyt tai tulevaisuudessa?

18. Kirjoita tähän, jos sinulla on muita ajatuksia tai kommentteja liittyen aiheeseen.

Olen tarvittaessa valmis haastatteluun koskien lapseni kielipesäkokemuksia:

Nimi _____

Osoite _____

Puhelin _____

Sähköposti _____